

Ս. ՅԵՍԱՅԱՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ == == ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Հ. Ա. Վ. Ե. Լ. Վ. Ա. Ծ

Հեղինակի իրավունքի վերս բերյալ

Մ Յ Ե Ն Բ Ն Ե Ր Ր

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՀՍԽՀ ԱՐԴԺՈՂԿՈՄՍՏԻ

Յ Ի Բ Լ ա ն — 1935 թ.

3-4338a

Ա. ՅԵՍԱՅԱՆ

347.78

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

A $\frac{II}{35520}$

Հ. Ա. Վ. Ե. Լ. Վ. Ա. Ծ

Հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ
ռ Ե Ե Բ Ե Բ Ե Բ

15823

ԿԻՆ. №

Ա Ռ Ա Ջ Ա Ր Ա Ն

Կուլտուրական հեղափոխութեան խնդիրները պահանջում են հեղինակների գործունեութեան խրախուսումը բոլոր տեսակի միջոցներով, ուստի խորհրդային սրենսդրութեանը հեղինակի խրափունքն ընդունում է իր ամբողջ ծավալով: Աշխատավորութեան զարգացող կուլտուրական պահանջները բաժարարելու համար, մեր սրենսդրութեանը, հեղինակների գործունեութեանը խրախուսելու նպատակով, տալիս է նրանց ելական արտոնութիւններ: Մեր սրենսդրութեանը գրական, գեղարվեստական և գիտական ստեղծագործութեանը զարգացնելու համար, նպատակովոր պայմաններ ստեղծելու և հեղինակներին խրախուսելու խընդիրների հետ միաժամանակ, ամերթեւեղ պայմաններ է ստեղծում գիտութեան, գրականութեան և արվեստի յերկերը աշխատավորական լայն ժողովների սեփականութեանը դարձնելու համար:

Կապիտալիստական սիստեմում մտավոր աշխատանքի արդյունքը դառնում է ապրանք, ընդ վորում՝ այդ յուրահատուկ ապրանքի տարածողը սովորաբար հանդիսանում է վոչ թե ընքը հեղինակը, այլ կապիտալիստ-հրատարակիչը վորը հեղինակներին վճարում է նվազագույն հոնարար և ինքը այդ գործարքից ստանում է մեծ եկամուտ: Այնտեղ հեղինակի խրափունքը դառնում է անավոր աշխատանքի շահագործման ձեերից մեկը, վորը լայն շափով տարածված է կապիտալիստական յերկրներում: Այդ պայմաններում ի հարկե, դժվար է խոսել մտավոր «ազատ» ստեղծագործութեան մասին, առավել եւ, յեթե նկատի ունենանք, վոր կապիտալիստական ներկա սիստեմում հեղինակի իրավունքի տարումը խոշոր կապիտալիստական հրատարակչութիւններին ամելի յե տարածվում, վոչ միայն հեղինակի ներկա յերկրի, այլ նրա ապագա աշխատանքների վրա: Այնտեղ ունենք մտավոր աշխատանքի արտադրանքի յուրահատուկ «կոնտրակտացիա»:

Հեղինակի իրավունքի հարցերը մեզ մոտ՝ զնալով ամելի և

ազնիւի ակտուալ են դառնում վոչ միայն հեղինակներէ և հրա-
տարակիւններէ, այլ նաև աշխատավորներէ և խորհրդային հա-
սարակութեան յայն շրջաններէ համար: Մի կողմից այդ մեծ հե-
տաքրքրութիւնը դեպի հեղինակի իրավունքի հարցերը և մյուս
կողմից՝ հեղինակի իրավունքի մասին հայերեն լեզվով սխառե-
մատիգացիայի յանձնարկոված որևէսղրութեան համաքածույի ըա-
ցակայութիւնը պատճառ հանդիսացան, վոչ Արդժողկոմաւը
ձեռնադրի այս քրոյսարի հրատարակութեանը:

1. ՇԵՂԻՆԱԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ

ԽՍՀՄ-ում հեղինակի իրավունքի ինստիտուտի զարգացման համառոտ պատմությունը հետևյալն է—

1917 թ. դեկտեմբերի 29-ին լույս տեսավ ՌՍՖՖՀ-ի կառավարության առաջին դեկրետը՝ պետական հրատարակչության մասին (Որենքների Ժողովածու, 1918 թ. № 14, հոդ. 201)։ Այդ դեկրետը իրավունք տվեց՝ ազգայնացնելու այն բոլոր հեղինակներին, յերկերը, վորոնց վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ժամանակը լրացել էր, նպատակ ունենալով գրականության կլասիկների և դեղարվեստագետների աշխատանքները հրատարակել հիմնադրին հրատարակչությամբ կամ ձրի։ Այդ դեկրետի հիման վրա 60 հեղինակների յերկեր հայտարարվեցին վերադես պետության մենաշնորհը՝ 5 տարի ժամանակով։ Հետագայում, 1918 թ. նոյեմբերի 26 ի դեկրետով Լուսժողկոմատին իրավունք վերապահվեց՝ ամեն մի յերկ հայտարարել պետության սեփականությանը՝ վերահրատարակման համար։ Չազգայնացված յերկերի համար մնում էր արտասովորյալ ազատությանը՝ հեղինակի կենդանության ժամանակ, բացառապես հեղինակի հետ համաձայնության գալու միջոցով։ Չազգայնացված յերկերի համար, հեղինակին կենդանության ժամանակ տրվում էր հոնարաբ հատակ դրույքներով, իսկ մահացած հեղինակների ժառանգներէ վերաբերյալ սահմանվեց ապահովություն ի հաշիվ այդ հոնարարի։

Նրանից հետո, համաձայն ՌՍՖՖՀ կառավարության 1919 թ. հոկտեմբերի 10-ի վորոշման, բոլոր այն պայմանագրերը, վորոնք հրատարակչությունները կնքել էին հեղինակների հետ և վորոնց հիման վրա նրանց գրական, գեղարվեստական և յերաժշտական յերկերն անցյալում անցել էին հրատարակչություններին վորպես նրանց սեփականությունը, հայտարարվեցին անվավեր և վերացվեցին։ Նման զայմանագրերը դեկրետը հայտարարե-

բաժնեց ստրկացուցիչ և արգելեց, Հետազայում հեղինակի հետ
զբաղուր պայմանագիր կնքելու կարգը սահմանվեց, Պայմանա-
գրում ցույց եր արվում տղազբոլոյ յերկի տիրաժի քանակը,
վարձատրության չափը (ընդ վորում վարձատրությունը սահ-
մանված տարիքից ցածր չպետք է լիներ) և հրատարակության
իրավունքից ռզմովելու ժամանակամիջոցը: Հեղինակի իրավուն-
քի վերաբերյալ ՌՍՖՖՀ-ի վերոհիշյալ ամբողջ որենսդրությունը,
համաձայն Հայաստանի Հեղկոմի 1920 թվի դեկտեմբերի 21-ի
ընդհանուր վորոշման, տարածվեց նաև ՀՍՖՀ-ի սահմաններում,
քանի վոր Հեղկոմի այդ վորոշմամբ, ՌՍՖՖՀ-ի ամբողջ որենս-
դրությունը պարտադիր համարվեց ՀՍՖՀ-ում, այն լրացումներով
և փոփոխություններով, վորոնք հետագայում այդ որենսդրու-
թյան մեջ կմտցներ ՀՍՖՀ-ի կառավարությունը (1920 թ. պրակ
1. ին, հոդ. 39):

Հեղինակի իրավունքի մասին միութենական որենքն առա-
ջին անգամ հրատարակվեց ԽՍՀՄ-ի Կենտգործկոմի և Ժողկոմ-
խորհի կողմից 1925 թ. հունվարի 30-ին, վորը ամբողջ Միու-
թյան մեջ կիրառվեց մինչև 1928 թ. (ԽՍՀՄ Որենք. և Կարգա-
դրութ. Ժողովածու, 1925 թ. № 7, հոդ. 66 և 67):

Ներկայումս միզ մոտ հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ
գործում են հետևյալ որենքները՝

ա) ԽՍՀՄ-ի Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1928 թ. մա-
յիսի 16-ի «Հեղինակի իրավունքի հիմունքների մասին» վորո-
շումը (Որենքների և Կարգադրությունների Ժողովածու, 1928 թ.
№ 27, հոդ. 245 և 246):

բ) ՀՍՖՀ-ի Կենտգործկոմի և Ժողկոմխորհի 1930 թ. վե-
սերվարի 10-ի «Հեղինակի իրավունքի կանոնադրության մասին»
վորոշումը (Որենքների և Կարգադրությունների Ժողովածու,
№ 2, հոդ. հոդ. 34—35), վորը հրատարակված է հեղինակի իրա-
վունքի հիմունքների մասին միութենական որենքի հիման վրա:

Գրքույկի վերջում, վորպես նախելված արվում է ներկայումս
հեղինակի իրավունքը կարգավորող վերը հիշված ամբողջ որենս-
դրությունը և այդ պատճառով այստեղ առանձնապես կանգնենք
առնում նրանց վրա, վոցովհետև այս գրքույկը կազմված է
դիմավորապես, այդ որենքների և մի շարք պաշտոնական պաշ-
տանությունների ու հրահանգների հիման վրա:

2. ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՈՐՅԵՏԸ

Մեզ մօտ Հեղինակի իրավունքը տարածվում է զրահանու-
թյան, գիտության և արվեստի յերկերի համարյա բոլոր տեսակ-
ների վրա, անկախ նրանց ստեղծման յիդանակից ու ձևերից և
նրանց արժեքից ու նպատակից, այն է՝

ա) բանավոր յերկերի (նաեւ, դասախոսություններ և այլն),
բ) գրավոր յերկերի (գրքեր, հոդվածներ, ժողովածուներ և
այլն),

գ) զրամատիկական և յերաժշտական-զրամատիկական,

դ) թարգմանություններ,

յե) խորհրդաֆիկ յերկերի և մեջախաղերի (պատումիմա)
վրա, վերոնց բնակատարման վերաբերմամբ կան զրավոր կամ
այլ ձևով շարադրված ցուցումներ,

զ) կինեմատոգրաֆիկ սցենարիաներ,

և) յերաժշտական յերկերի վրա՝ տեքստով կամ ուսանց
տեքստի,

ը) նկարների, իլլուստրացիաների վրա, նկարչական ար-
վեստի, քանդակագործության, հարտարապետության և գծա-
նկարչական գործերի վրա,

թ) աշխարհագրական քարտեզների,

ժ) պլանների, եսկիզների և պլաստիկ գործերի վրա, վո-
րոնք վերաբերում են գիտություններին, տեխնիկային կամ
զրամատիկական կամ յերաժշտական-զրամատիկական յերկերի
բնագրությանը,

ի) կինո-ֆիլմերի վրա,

լ) լուսանկարչական կամ համանման յիդանակով ստացած
գործերի վրա և այլն:

Հեղինակի իրավունքը կայանում է նրանում, վոր վորեւ
յերկի հեղինակին իրավունք է արվում իր անունով կամ պա-
մանական անունով (պսևդոնիմ), կամ առանց անունը նշանակե-
լու (անոնիմ) լույս ընծայելու յերկը, սահմանված ժամանակի
ընթացքում տարածելու այն, ինչպես նաև որեւքին չհակասող
բոլոր յիդանակներով նյութական շահ ստանալու իր այդ իրա-
վունքից:

Հեղինակի իրավունքը հանդիսանում է բացառիկ իրավունք:
Հեղինակը կամ նրա իրավահաջորդը միայն իրավունք ունեն հե-
ղինակի յերկը տարածելու և նրանից ոգտվելու, բացառությամբ

որեն քով նախատեսված գեպքերից, Հեղինակի այդ իրավունքին համապատասխանում է այլ անձանց պարտավորութունը՝ ձեռնապահ մնալ հեղինակի իրավունքի խախտումից, սակայն հեղինակի իրավունքը կարող է, առանց հեղինակի և նրա իրավահաջորդների համաձայնության, հարկադիր կարգով դնվել: Այդ դեպքում կարող է անդի ունենալ բացառապես ՀՍԽՀ Ժողովում լուրջի վորոշմամբ: Նման դեպքում հեղինակին կամ նրա իրավահաջորդին վճարելիք վարձատրության չափը վերոշում է ՀՍԽՀ Լուսժողովոմար, համաձայնեցնելով այն ՀՍԽՀ ֆինժողովոմարի հետ:

Ինչպես արդեն տեսանք հեղինակի իրավունքի նպատակն է՝ պաշտպանել հեղինակի նյութական շահերը, վերապահելով նրան իր յերկը հրապարակելու և տարածելու բացառիկ իրավունք:

Մեր իրավունքը պաշտպանում է լնչ միայն հեղինակի նյութական, այլև նրա զուտ անձնական շահերը: Հեղինակի իրավունքը պաշտպանվում է նաև այն դեպքերում, յերբ իրավունքի խախտման հետ վորոշակի նյութական շահեր չեն կապված (հոդված 49): Հեղինակի այդ տեսակի անձնական շահերի կարգին կարելի յե դասել հեղինակի այն իրավունքը, վոր ուրիշները առանց նրա զիտության իրավունք չունեն հրապարակ հանելու նրա չհրապարակված յերկը, կամ ուրիշի անունով հրատարակելու այն, կամ ընդհակառակը՝ ուրիշի յերկը նրա անունով հրատարակելու, նրա իրավունքը՝ արգելել ամեն մեկին նրա յերկի մեջ փոփոխություններ և աղավաղումներ մտցնել, նրա պսևվդոնիմը կամ անոմիմը յերևան հանել և այլն: Այս բոլոր գեպքերում հեղինակը իրավունք ունի իր անձնական շահերը խախտողից պահանջելու, վորպեսզի նա կատարի իր խախտված որինական շահերը բավարարելու համար անհրաժեշտ դրժողությունները, Այդ գեպքերում հեղինակին իրավունք է վերապահվում բողոք ներկայացնելու դատական մարմիններին: Հեղինակի իրավունքի բովանդակության այս ընդհանուր բնորոշումն իր մեջ պարունակում է մասնավորապես հեղինակի կողմից իր յերկը վերամշակելու իրավունքը, այսինքն՝ իր յերկը նույն բովանդակությամբ, փոփոխված ձևով վերաբտադրելու իրավունքը: Որինակ՝ իր յերկը պատմողական ձևից դրամատիկականի և ընդհակառակը վերածելու, իր յերկը կինոնկարների, յերաժշտական-

դրամատիկական և այլ յերկերի համար վերամշակելու իրավունքը և այլն:

Յերաժշտական յերկերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի մեջ մտնում և յերաժշտագետի իրավունքը՝ իր յերկը առանձին գործիքների, ամբողջ նվագախմբի համար, մի կամ մի քանի ձայների, վերածնելու իրավունքը և այլն:

Այսպես և հեղինակի իրավունքի բովանդակութունը դրական իմաստով: Մյուս կողմից որենքում հիշատակված վերոշվեալներում հեղինակի իրավունքը սահմանափակվում և, այսինքն թույլատրվում և կողմնակի անձանց ոգտվելու ուրիշի յերկերից: Որինակ՝ հեղինակի իրավունքի Գ-րդ հոգվածի համաձայն հեղինակի իրավունքի խախտում չի համարվում ուրիշի յերկի թարգմանութունը մի այլ լեզվով ուրիշի գրական յերկից փերցրած տեքստը կոմպոզիտորի կողմից իր յերաժշտական գործի համար ոգտադործումը, յնթև այդ յերկի հեղինակն իր յերկի յուրաքանչյուր որինակի վրա ոգտադործման արգելքի մասին հիշատակութուն չի արել և, այլն (մանրամասն տես ՆՍՅՀ հեղինակի իրավունքի կանոնադրության Գ-րդ հոգվածը, հավելված № 2):

Ինչպես վերևում հիշատակեցինք, մեր որենքը հրաժարվեց թարգմանության իրավունքը հեղինակի իրավունքի բաղկացուցիչ մասը հանաչելուց և ուրիշի յերկի թարգմանութունը չի համարվում հեղինակի իրավունքի խախտում: Այսպիսով մեր որենքը, հակառակ բուրժուական որենադրությունների մեծամասնության, սահմանում և թարգմանության ազատության սկզբունքը: Այս հանգամանքը մեզ համար ունի խոշոր նշանակութուն, քանի վոր մի կողմից այդ միջոցով հնարավորութուն և ստեղծվում իՍՀՄ բազմազգի բնակչության կուլտուրական պահանջները բավարարելու և մյուս կողմից թարգմանության ազատութունը հեշտացնում և իՍՀՄ-ի ազգերի միջև դրական, դեղարվեստական և դիտական հարստությունների փոխադարձ փոխանակությունը:

Այդ վերաբերում և հատկապես մանր ազգություններին, վորոնք անցյալում կուլտուրական հետամնաց են յիզել և իՍՀՄ-ի մեծ ու մտավորապես ազնի զարգացած ազգությունների յերկերի իրենց մայրենի լեզվով մեծ կարիք են զգում, ինչ վերաբերում և ռտարյերկրյա հեղինակներին թարգմանության ազատությանը, ապա հեղինակի իրավունքի պաշտպանության խնդրում, ռտարյերկրյա հեղինակներին մենք չենք կարող ազնիք շատ իրավունքներ տալ, քան թև ունեն մեր հեղինակները:

Թարգմանիչն իր Թարգմանած յերկի նկատմամբ ձեռք և բերում հեղինակի իրավունք և նրա, վորպես հեղինակի իրավունքը պաշտպանվում և նույն հիմունքներով, ինչ հիմունքներով վոր պաշտպանվում և ինքնուրույն ստեղծագործության հեղինակի իրավունքը: Այստեղ կարող և առաջանալ այն հարցը, թե մի քանի Թարգմանության զոյության դեպքում, նույն յերկի 2-րդ 3-րդ Թարգմանությունները արդյոք չեն համարվում առաջին Թարգմանչի հեղինակի իրավունքի խախտում: Այս հարցին պետք և առլ բացասական պատասխան: Թարգմանության արվեստը կատարելագործելու համար և նպատակ ունենալով Թարգմանության բնագավառում մաքսիմալ նվաճումներ ձեռք բերել, մենք պետք և քաջալերենք նոր և ավելի կատարելագործված Թարգմանություններ: Թարգմանությունը չի համարվում դուռ միևնույն կական աշխատանք, մասշնիի բոլոր նրանց հասար, ովքեր յիռվին տիրապետում են բնագրի և Թարգմանության լեզվին: Մենք մասամբ Թարգմանության, հատկապես գեղարվեստական յերկի լավ Թարգմանության համար պահանջվում և, բացի լեզվից, նաև Թարգմանչի գեղարվեստական ճաշակը: Պուշկինի Սալթիկով-Շչեգրինի, Դոստաևսկու կամ մի ուրիշի Թարգմանության համար բավական չև միայն տիրապետել լեզվին, պահանջվում և նաև Թարգմանչի գեղարվեստական ճաշակը և կուլտուրականությունը: Նույնը պետք և ասել նաև մարքսիզմի կուսիկների Թարգմանիչների համար:

3. ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏԸ

Հեղինակի իրավունքի սուբյեկտն ամենից առաջ հանդիսանում և այն անձը, վորի ստեղծագործության արդյունք և գրական, գեղարվեստական, գիտական յերկը այդ աշխատության հեղինակը հանդիսանում և այդ իրավունքի սկզբնական տիրապետողը: Հեղինակի իրավահանրդները (մատանգները հրատարակիչը) օգտվում ին հեղինակի ածանցական իրավունքով, բնդ վորում, նրանց իրավունքը սահմանափակված և վորոշ մասնականավորացով, վորի լրանալուց հետո այդ իրավունքը վերջնականապես դադարում և, մինչդեռ սկզբնական հեղինակի իրավունքը ցմահ և (մանրամասնորեն տես 4-րդ գլխում):

Հեղինակի իրավունքը կարող և պատկանել մի քանի հեղինակներին՝ վորպես յերկի ստեղծագործության համահեղինակներին: Այս դեպքում հեղինակի իրավունքը պատկանում և բոլոր

համահեղինակներին, անկախ նրանից, թե հավաքական յերկը կազմում ե մի անբաժանելի ամբողջութիւն, թե բաղկացած ե ինքնուրույն նշանակութիւն ունեցող մասերից: Այս դեպքում համահեղինակների փոխհարաբերութիւնները վերոշվում են նրանց համաձայնութեամբ: Համահեղինակների մեջ հատուկ համաձայնութեան բացակայութեան դեպքում, համաձայն ընդհանուր սեփականութեան իրավունքի կանոնների, յերկից ոգավելու, յերկի վերաբերյալ կարգադրութիւններ անելու ե նրանից շահ ստանալու իրավունքը հավասար չափով պատկանում ե բոլոր համահեղինակներին: Հավաքական յերկի համահեղինակներից յուրաքանչյուրը կարող ե հեղինակի իրավունք վայելել յերկի իր մասի վերաբերմամբ միայն այն դեպքում, յեթ ե այդ մասն ունի ինքնուրույն դիտական, դրական կամ դեղարվետական նշանակութիւն, ե յեթե համահեղինակների մեջ այլ համաձայնութիւն չի նախատեսուի: Որինակ՝ հնարավոր ե պատրաստել արձան, յերբ պատվանդանը պատրաստում ե մի քանդակագործ, վերբ ներկայացնում ե ինքնուրույն գեղարվեստական արժեք, իսկ արձանի անդրին՝ մի ուրիշը ե այլն: Մի քիչ բարդ ե խընդիրը կինոժապաւինի նկատմամբ: Կինոժապաւինը հանդիսանում ե բաղմամբով անձանց՝ սցենարիստի, ռեժիսորի, ոպերատորի, դերասանների ե ուրիշների կողակտիվ աշխատանքի ստեղծագործութիւն:

Վերոհիշյալ բոլոր անձինք համարվում են արդյոք կինո-մատոցրոֆիկ յերկի համահեղինակներ ե վորեւ չափով նրանց պատկանում են արդյոք հեղինակի իրավունքներ՝ կինոժապաւինի նկատմամբ: Թեպետ վերոհիշյալ անձանց նշանակութիւնը հատկապես ռեժիսորների, բավականաչափ մեծ ե կինոմատոցրոֆիկ յերկի ստեղծագործութեան մեջ, սակայն մեր որինքը վորպես հեղինակի իրավունքի սուբյեկտներ նանաչում ե նրանցից միայն յերկուսին՝ սցենարիստին ե կինոժապաւինը արտադրող՝ կինո արտադրական ձեռնարկութեանը: Առաջին դեպքում սցենարիստն ստանում ե կինո-սցենարիայի հեղինակի իրավունք այն բոլոր հեռանքներով, վորպիսիք բղիւում են այդ իրավունքից, իսկ կինո-ժապաւինի հեղինակի իրավունքը մնում ե այդ ժապաւինն արտադրող կինո-արտադրական ձեռնարկութեանը: Մնացյալները (ռեժիսորը, ոպերատորը, դերասանները ե ուրիշները) կինո-ժապաւինի նկարահանութեանը մասնակցելու համար, կարող են վորեւ պահանջ ներկայացնել միայն աշխատ-

տանքային պայմանագրի հիման վրա և վոչ թե հեղինակի իրա-
վունքի:

Հեղինակի իրավունքի սուբյեկտը վորոշելիս, նշանակու-
թյուն ունի հեղինակի քաղաքացիությունը և յերկի հրատա-
րակման տեղը:

Մեր որենքը առաջին հոգվածով ճանաչում և բոլոր հեղի-
նակներին և նրանց իրավահաջորդներին իրավունքը իՍՀՄ-ի
սահմաններում լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի կամ այլ
որչեկտիվ ձևով գտնվող յերկերի վերաբերմամբ, անկախ նրանից,
թե հեղինակը և նրա իրավահաջորդներն ինչ քաղաքացիության
մեջ պատկանում: Հեղինակի իրավունքի այսպիսի լրիվ հավասա-
րություն իր յերկերի և ոտարյերկրյա քաղաքացիների միջև սահ-
մանված է վոչ բոլոր ոտարյերկրյա որենսդրություններով: Խոր-
հըրդային քաղաքացի հեղինակը և նրա ժառանգները ոտարակ-
տության մեջ լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի կամ այլ որ-
չեկտիվ ձևով ոտար պետության տերիտորիայում գտնվող յեր-
կերի վերաբերմամբ իՍՀՄ-ի սահմաններում հեղինակի իրա-
վունքի պաշտպանությունն են վայելում անկախ այն հանգա-
մանքից, թե այդ պետության և իՍՀՄ-ի միջև դոյություն ունի
համապատասխան համաձայնություն, թե՛ վոչ: Ինչ վերաբերում
է հեղինակի իրավահաջորդներին, նրանք բացի ժառանգներից,
վերոհիշյալ յերկերի վերաբերմամբ իՍՀՄ-ի տերիտորիայում հե-
ղինակի իրավունքի պաշտպանությունն չեն վայելում: Արտա-
սահմանում լույս տեսած, կամ ձեռագրի, եսկիզի կամ այլ որչեկ-
տիվ ձևով արտասահմանում գտնվող յերկերի վերաբերմամբ, յե-
թե հեղինակը խորհրդային քաղաքացի չէ, ապա նրա հեղինակի
իրավունքը մեղ մոտ ճանաչվում է միայն իՍՀՄ-ի և համապա-
տասխան պետության միջև հատուկ համաձայնություն դոյու-
թյուն ունենալու դեպքում և միայն այդ համաձայնության սահ-
մաններում: Այդ կարգը համապատասխանում է ՀՍԽՀ-ի Քաղ.
Որենսդրքի կիրարկման մասին վորոշման 8-րդ հոգվածին, վորի
համաձայն ոտար պետությունների քաղաքացիների իրավունք-
ները, վորոնց հետ իՍՀՄ մտել է այս կամ այն համաձայնու-
թյան մեջ, կարգավորվում են այդ համաձայնություններով:

Ինչպես տեսնում ենք, ոտարյերկրյա հեղինակների իրա-
վունքների պաշտպանությունը վորպես ընդհանուր կանոն, որևե-
րում չի սահմանված և այդ պաշտպանության ու նրա սահման-

ներքի հարցի լուծումը թողնվում և այս կամ այն պետութիւն-հետ կնքված միջազգային համաձայնութիւններին:

Ոստրէյերիյա քաղաքացի հեղինակներն իրավունքի պաշտպանութիւնն ղյուսմոր հարցը, վորով նրանք ամենեց աղիկի յենշահադրգոված, զա նրանց յերկի թարգմանութիւնն վերաբերյալ իրենց ունեցած հեղինակի իրավունքի հարցն և: Այս հարցում կարող են վորոշ գծմարութիւններ առաջանալ, քանի վոր հեղինակի իրավունքի մեր որենքով թարգմանութիւնն իրավունքը չի մտնում հեղինակի իրավունքի կադմի մեջ, և ուրիշի յերկի թարգմանութիւնը այլ լեզվով՝ հեղինակի իրավունքի խախտում չի համարվում:

Այն հարցը, թե անգործունակ հեղինակները (18 տարեկանից վորք անձինք և հոգեկան հիվանդները) կարող են արդո՞ք հեղինակի իրավունքի սուբյեկտներ լինել, — պետք և լուծվի դրական իմաստով, քանի վոր նրանք հանդիսանում են յերկի ստեղծագործողները, սակայն ընդհանուր քաղաքացիական որենքի հիման վրա, նրանց հեղինակի իրավունքի պաշտպանութիւնը և այդ իրավունքի անորինութիւնը իրականացվում և նրանց հոգաբարձուներն և խնամակալների կողմից (ՀՄԽՀ Քաղ. Որենսդր. հոդ. 7—10): Տարտրինակ կլինեն որինակ՝ 6 տարեկան հասակում ինքնուրույն յերաժշտական յերկ ստեղծող Մոցարտին իր ստեղծագործութիւնն վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի սուբյեկտ չճանաչելը, մանափանդ պրոլետարական դիկտատուրայի պայմաններում, յերր խորհրդային իշխանութիւնը բոլոր միջոցներով սմանդակում և խրախուսում և յերիտասարդութիւնն ինքնուրույն ստեղծագործութիւնը:

4. ՇԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԱՆՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ԴԱԴԱՐՈՒՄԸ

Ինչպես ասացինք, հեղինակի իրավունքը՝ յերկի նկատմամբ ճանաչվում և հենց յերկը ստեղծելու փաստի հիման վրա: Հեղինակի իրավունքը ծագում և յերկը ստեղծելու մոմենտից, անկախ նրանից, թե այդ յերկը կգտնվի հրապարակված թե չհրապարակված վիճակում կամ ձեռագիր, ևսկիզ կամ այլ որչեկտիմ վիճակում:

Հեղինակի թրավունքի ճանաչման համար չի պահանջվում վորեն ասմարադրութիւն կամ վորենիցմ ձեականութիւններ, կամ թե հառուկ պրոցեսուրայի կատարում՝ հեղինակի կողմից: Յեր-

չի հեղինակները և նրանց ժառանգները կարող են տոմարագրել և Լուսժողկոմատում իրենց յերկի լույս տեսնելու, կամ առաջին հրապարակային կատարման, կամ առաջին հրապարակային ցուցադրման ժամանակը: Տոմարագրման սերտումը շահագրգռված անձանց չի զրկում յերկի հրատարակութայն ժամանակը այլ յեղանակներով ապացուցելու իրավունքից:

Յերկի տոմարագրումը արգելք չի հանդիսանում յերրորդ անձանց համար՝ տոմարագրված յերկի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի մասին վեճ հարուցելու, վորպիսի հարցը պետք և լուծում ստանա դատական կարգով:

Հրատարակված յերկի վրա հեղինակի անվան նշանակումը արդեն հանդիսանում և ապացույց, վոր այդ յերկը պատկանում և այն անձին, վորը իրեն հայտարարում և այդ յերկի հեղինակը, սակայն այդ փաստը չի կարող ծառայել վորպես անվիճելի ապացույց և չի բացասում հեղինակի իրավունքի, ինչպես նաև յերկի վրա ցույց արված անձի իրավունքի դեմ առաքելու հնարավորութայնը: Այս դեպքում առարկող անձը պետք և դատական կարգով ապացուցի իր՝ հեղինակի իրավունքը:

Հեղինակը իր իրավունքը ամբողջովին կամ մասամբ կարող և չի ընդ մի ուրիշին՝ հրատարակչական պայմանագրով (մի կամ մի քանի հրատարակութայն համար), բեժակատարման պայմանադրով (մի կամ մի քանի ներկայացումներին համար), իսկ զեղարկեստական յերկերի նկատմամբ վորոշ զեղարկեստական ձևով կամ վորոշ յեղանակով վերաբաժանելու պայմանագրով:

Հեղինակի իրավունքը բացի ոտարման կարգով ուրիշին անցնելուց, կարող և նաև ժառանգութայն և կտակի կարգով անցնել ժառանգներին, բայց ժառանգները և հեղինակի իրավունք ձեռք ինքուհները այդ իրավունքից՝ կարող են սղավել վորոշ ժամանակի ընթացքում, վորը սրենքով սահմանված և հեղինակի իրավունքի տևողութայն համար:

Յ. Հրատարակչական պայմանագիր

Հեղինակի իրավունքը սահմանվում և հրատարակչան պայմանագրի կնքման ձևով: Համաձայն հեղինակի իրավունքի կտանձողութայն 16-րդ հոդվածի, հեղինակի իրավունքի ոտարման վերաբերյալ պայմանագիրը պետք և կնքվի զրավոր ձևով: Այդ պայմանագրի նոտարական վավերացումը չի պահանջվում: Նույն հոդվածի ծանոթութայն համաձայն՝ պայմանագրի

գրաւոր ձևը պարտադիր չի այն պայմանագրերի համար, վերոնշյալ կնքվում են պարբերական հրատարակութեաններում և հանրագիտական բառարաններում տպվելիք յերկերի վերաբերմամբ՝ հեղինակի իրավունքը ոտարելու դեպքում: Այս դեպքում թեև գրաւոր պայմանագրի կնքումը պարտադիր չի, սակայն կողմերը բանաւոր համաձայնութեան այս կամ այն կնախադրանքով հետագա վեճերի հնարաւորութեանը նկատի ունենալով, կարող են գրաւոր պայմանագիր կնքել: Հանրագիտական բառարանների համար պայմանագրի գրաւոր ձևի պահպանումը պետք է համարել ավելի նպատակահարմար: Այն դեպքում, յերբ հեղինակի իրավունքի ոտարման համար պահանջվում է պայմանագրի պարտադիր գրաւոր ձևը, այդ ձևի չպահպանելը հիմք չի ծառայում հրատարակչական պայմանագիրն անվավեր հանաչելու համար, այլ միայն զրկում է կողմերին՝ ի հաստատութեան պայմանագրի, վկաների ցուցմունքների վրա հիմնվելու իրավունքից, սակայն նրան չի զրկում գրաւոր ապացույցներ բերելու իրավունքից (գրութեաններ, նամակներ և այլն):

Մի քանի խոսք նաև հրատարակչական պայմանագրի բովանդակութեան մասին:

Մեր որենքի 17-րդ հոդվածը տալիս է հրատարակչական պայմանագրի հետևյալ բնորոշումը՝ «Հրատարակչան պայմանագիր է համարվում այն պայմանագիրը, վորի գորութեամբ հեղինակը վորոշ ժամանակով զիջում է որչեկտիվ ձև ստացած իր յերկր հրատարակելու և տարածելու բացառիկ իրավունքը, իսկ հրատարակիչը պարտավորվում է հիշյալ յերկր լույս ընծայել իր միջոցներով և ձեռք առնել իրենից կախված միջոցներն այն տարածելու համար»: Թույլ է տրվում հրատարակչական պայմանագիր կնքել այնպիսի յերկրի վերաբերմամբ, վորոնք պայմանագիրը կնքելու պահին դեռ որչեկտիվ ձև չեն ստացել (գրական պատվերներ):

Այն հեղինակը, վորը հրատարակչական պայմանագրով զիջել է հեղինակի իրավունքը, նույն ժամանակամիջոցում իրավունք չունի այդ իրավունքը զիջելու այլ անձանց: Հեղինակի կողմից հրատարակչական իրավունքը յերկու կամ ավելի հրատարակչութեանների զիջելու դեպքում, համաձայն ՀՍԽՀ Բաղ. Որ. 120-րդ հոդվածի իմաստի, հրատարակչութեան իրավունքը համարվում է զիջված այն հրատարակչութեան, վորը առաջինն է պայմանագիր կնքել: Մի դեպքում հեղինակը չի զրկված իր՝

հեղինակի իրավունքն այլ անձանց զիջելու իրավունքից, յեթե նույնիսկ արդեն այդ իրավունքը ուրիշին զիջելու վերաբերյալ գոյութուն ունի նրա կողմից կնքված հրատարակչական պայմանագրեր։ Այդ կարող է տեղի ունենալ այն դեպքում, յերբ հեղինակը պայմանագրի է կնքում իր յերկերի լրակատար ժողովածույի հրատարակության համար։ Այդ դեպքում հեղինակը իրավունք ունի լրակատար ժողովածուի մեջ մտցնելու այն յերկերը, զորոնց հրատարակության իրավունքը նա արդեն զիջել էր այլ անձանց։ Հրատարակչական պայմանագրի բովանդակության վերահիշյալ ընդդիման մեջ սխալումն կերպով արտահայտված է հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ մեր որոնքի հիմնական գաղափարը՝ ուժեղացնել հեղինակի շահերի պաշտպանութունը։ Այդ միտքն է արտահայտված հեղինակի իրավունքի 17-րդ հոդվածում, վորտեղ ասված է՝ հրատարակիչը պարտավոր է յերկը լույս ընծայել իր միջոցներով և ձեռք առնել իրենից կախված միջոցներն այն տարածելու համար։ Ինչպես տեսնում ենք, մեր որոնողությունը հրատարակիչը հեղինակի առաջ պատասխանատու չե դառնում հենց այն հանգամանքի համար, վոր անհրաժեշտ միջոցներ ձեռքի չի առնում հեղինակի յերկը տարածելու համար։ Հեղինակի համար, թեկուզ և իր հոնարարը լրիվ ստացած, միևնույնը չէ թե իր աշխատանքը հրատարակչի պահանջատու է կամ անշարժ վիճակում, թե կտարածվի։ Ինչպես վերևում հիշատակեցինք, որոնքը պաշտպանում է վնչ միայն հեղինակի նյութական, այլ և նրա անձնական շահերը։ Որոնքի 18-րդ հոդվածում նախատեսված են հրատարակչական պայմանագրի պարտադիր կետերը։ Հրատարակչական պայմանագրում, որինակ, պետք է նախատեսված լինի առաջինը՝ հրատարակության տիրաժը, իսկ յեթե պայմանագրով մի քանի հրատարակություն և նախատեսված, ապա նաև հետագա հրատարակությունների տիրաժը, յերկը լույս ընծայելու ժամանակամիջոցը, հեղինակին արվող հոնարարի չափը, հրատարակչական պայմանագրի ժամանակամիջոցը։ Յեթե հրատարակչական պայմանագրով չի նախատեսված, վոր հրատարակությունն իրավունք ունի յերկը վերահրատարակել միայն այն դեպքում, յերբ կատանա դրա համար հեղինակի գրավոր համաձայնութունը։ Նույն որոնքի 26-րդ հոդվածը կուստոյանաին իրավունք և վերապահում հրատարակել ախպային հրատարակչական պայմանագրի գրական

(վորի թիվում նաև գիտական և հրատարակատեսական), յերաժեշտական և յերաժշտական-դրամատիկական յերկերի համար: Այստեղ եւ որենք իր պաշտպանության տակ և ունում հեղինակներն իրավունքները, քանի վոր համաձայն նույն 26-րդ հոդվածի՝ հրատարակական պայմանագրի այն պայմանները, վորոնք տիպային պայմանագրի պայմաններն համեմատութեամբ վտանգաւորեալ են հեղինակների իրավունքները, համարվում են անվավեր, իսկ կողմերն իրավունքներն ու պարտականութեաններն այդ դեպքում վորոշվում են տիպային պայմանագրի համապատասխան հոդվածներով:

Հրատարակչական պայմանագրի կնքումը խոշոր նշանակութեւն չունի հեղինակի և հրատարակչի իրավունքներն ու պարտականութեւնները ճշտորեն վորոշելու և կոնկրետացնելու համար, և միաժամանակ հանդիսանում և հեղինակի նորմալ ստեղծագործական աշխատանքի համար անհրաժեշտ նյութական պայմանները ապահովելու մի միջոց՝ գրական, գիտական և զեղարվեստական արտադրանքի վորակը բարձրացնելու համար:

Հրատարակչական պայմանագիր կնքելիս, հեղինակի հոնարարի չափը չի կարող ՀՍՍՀ-ի Ժողկոմխորհի կողմից սահմանված գրույքներից պակաս լինել, սակայն այդ չի նշանակում, վոր հեղինակը չի կարող պայմանագրում նախատեսել Ժողկոմխորհի կողմից սահմանված գրույքներից ավելի բարձր գրույքներ:

Որենքի 20-րդ հոդվածը խոսում և միայն հեղինակի հոնարարի նվազագոյն գրույքների մասին, վորից պակաս գրույքներ չեն կարող լինել հեղինակին վարձատրելու համար:

Հեղինակի համար զոչ պակաս կարեւոր նշանակութեւն ունի հրատարակչութեան կողմից հրատարակչական պայմանագրով ստացած յերկի հրատարակութեան իրավունքը այլ անձի դիմելու հարցը: Եւթ մաս թեպետ և չկան ժողովոր հրատարակչութեւններ, այդ հեղինակի համար յերբեմն նշանակութեւն և ունեւնում, ինչ վոր հրատարակչութեւն և իր յերկը լույս ընծայելու: Մասնաւոր կարող են լինել տարրեր՝ յերկի շատաւ հրատարակութեւնը անխնայական ավելի կատարելագործված հրատարակութեւնը: յերկի ավելի հաջող տարածութեւնը այնու Այդ նպատակով յոկտ. 24-րդ հոդվածը պահանջում է հեղինակից՝ առանց հեղինակի գրաւոր համաձայնութեան և հրատարակչութեան իրավունքը չի՛նք ուրիշ հրատարակչի:

Հրատարակչական պայմանագրի մասին խոսիլիս անհրա-
ժեշտ է կանգ առնել նաև այդ պայմանագրի և յերկի հրատա-
րակության ժամանակամիջոցի հարցերի վրա: Համաձայն հեղի-
նակի իրավունքի կանոնադրության 19-րդ հոդվածի՝ հրատա-
րակչական պայմանագիրը կարող է կնքվել 4 տարուց մինչ-
քի ժամանակով: Այդ ժամանակը հաշվվում է հրատարակչական
պայմանագիրը կնքելու կամ ձեռագիրն ընդունելու օրից, յեթե
այդ ավելի ուշ է տեղի ունեցել, կամ ընդունման Պատար սահման-
վող ժամանակամիջոցները լրանալու օրից, յեթե ձեռագիրն ըն-
դունվելու յն պայմանավորված ժամանակից ուշ, իսկ յեթե յեր-
կը բաղկացած է յերկու կամ ավելի հատորներից, այդ դեպքում
ժամանակամիջոցը հաշվվում է վերջին հատորի ձեռագիրը հրա-
տարակությանը հանձնելու օրից:

Հրատարակչության պայմանագրի հիշված 4 տարվա ժամա-
նակամիջոցը չի տարածվում յերաժշտական, յերաժշտական-դրո-
մատիկական դորժերի, կերպարվեստի, ինչպես նաև լուստնկար-
չական ու համանման արտադրությունների հրատարակության
մասին կնքվող պայմանագրերի վրա: Ինչ վերաբերում է սահ-
մանված ժամանակամիջոցին, մորի ընթացքում հրատարակչու-
թյունը պարտավոր է յերկը լույս ընծայել, ապա համաձայն հե-
ղինակի իրավունքի օրենքի 22-րդ հոդվածի՝ հրատարակիչը պար-
տավոր է յերկը լույս ընծայել պայմանագրով մոտրված ժամա-
նակամիջոցում, մորը չի կարող համենայն դեպս ավելի լինել՝

ա) պարբերական հրատարակչությունների, ինչպես նաև
մինչև 5 տպագրական թերթի ծավալով գրքերի համար,— 6 ամ-
սից.

բ) մինչև 10 տպագրական թերթի ծավալով այլ գրական
յերկերի համար— 1 տարուց.

գ) վերոհիշյալ կետերի տակ չընկնող այլ գրական յերկերի
համար— 2 տարուց:

Այդ ժամանակամիջոցները հաշվվում են հրատարակչական
պայմանագիրը կնքելու կամ ձեռագիրն ընդունելու օրից, յեթե
այդ ավելի ուշ է տեղի ունեցել:

Անհրաժեշտ է այստեղ խոսել նաև այն հարցի մասին, թե
հրատարակիչը և տեսարանային ձեռնարկությունը իրավունք
ունեն հեղինակի յերկի մեջ փոփոխություններ մտցնելու. առանց
նրա համաձայնության, թե մզ: Համաձայն հեղինակի իրավուն-
քի հիմունքների 18 րդ հոդվածի իմաստի, հեղինակի կենդանու-

թյան ժամանակ հրատարակելը և տեսարանային ձեռնարկու
թյունը իրավունք չունեն իրենց հայեցողությամբ վորեն լրա-
ցում, կրճատում և առհասարակ փոփոխություն մտցնել ինչպես
յերկի, նույնպես և յերկի վերնագրի ու նրա վրա նշանակած հե-
ղինակի անվան մեջ, առանց հեղինակի համաձայնությունն ստա-
նալու հեղինակի կենդանության ժամանակ, առանց նրա իրա-
ւունքն ստանալու, հրատարակելը իրավունք չունի նույնպես
նրա յերկին իլլուստրացիաներ կցելու:

Ինչպես տեսնում ենք հեղինակի յերկը նրա կենդանության
ժամանակ որևէքով պաշտպանվում և վորեւ փոփոխության յեն-
թարկվելուց:

Ինչպես և վորոշվում այս հարցը հեղինակի մահից հետո:
Այս հարցի պատասխանը տալիս և ՀՍԽՆ-ի հեղինակի իրավունքի
որևէքի 27-րդ հոդվածը, ըստ վորի հեղինակի մահից հետո հրա-
տարակիչն իրավունք ունի իր հայեցողությամբ վորեւ փոփո-
խություն մտցնել յերկի մեջ, առանց հեղինակի ժառանգների
համաձայնության: Փոխփոխություններ մտցնելու վերաբերյալ ժա-
ռանգների համաձայնությունը չստանալու դեպքում հրատարակելը
այդ իրավունքը կարող և ստանալ Լուսժողովատից:

Յնթե հրատարակության ընդգծվածում յերկը պաշտպան-
վում և փոփոխությունների յենթարկվելուց, ինչպես հեղինակի
կենդանության ժամանակ, նույնպես և նրա մահից հետո, ապա
յեմակատարման յերկերի ընդգծվածում այդ պաշտպանությու-
նը կարող և տեղի ունենալ միայն հեղինակի կենդանության ժա-
մանակ: Այդ յերևում և նրանից, վոր հեղինակի իրավունքի
27-րդ հոդվածը, վորը խոսում և հեղինակի մահից հետո յերկը
փոփոխության յենթարկվելուց պաշտպանելու մասին, հիշատա-
կում և միայն հրատարակչին և վոչ մի խոսք չի առում տեսա-
քանային ձեռնարկության մասին, այնինչ հեղինակի իրավունքի
հիմունքների 18 րդ հոդվածը հեղինակի կենդանության ժամա-
նակ պաշտպանում և յերկը ինչպես հրատարակչի, նույնպես և
տեսարանային ձեռնարկության կողմից փոփոխությունների յեն-
թարկվելուց: Այս յերկու հոդվածների համեմատությունից և վեր-
ջումումից պետք և դալ այն յեղբակացության, վոր հեղինակի
մահից հետո, տեսարանային ձեռնարկությունը իրավունք ունի
յեմակատարման յերկերի մեջ փոփոխություններ մտցնելու առանց
հեղինակի ժառանգների համաձայնության:

Բ. Բեմականատարման պայմանագիր

Հեղինակի իրավունքի մասնակի ոտարման ձևերից մեկը հանդիսանում է բեմականատարման պայմանագիրը: Համաձայն մեր օրենքի, բեմականատարման պայմանագիր է կոչվում այն պայմանագիրը, վորի զորությամբ հեղինակն իր յերկի հրապարակային կատարման իրավունքը զիջում է, իսկ բեմականատարողը (տեսաբանային ձևաձևարկությունը) պարտավորվում է իրագործել նրա բեմականատարումը (հրապարակային կատարումը) վորոշված ժամանակամիջոցում:

Բեմականատարման պայմանագիրն իհարկե, յերկի հրատարակության իրավունքը չի տալիս, ինչպես և հրատարակչական պայմանագիրը չի տալիս յերկի հրապարակային կատարման իրավունք: Բեմականատարման պայմանագիրը, թատրոնի դերեկցիային հետ, մեծ մասամբ կնքվում է վոչ թե հեղինակի (չնայած նա զրկված չի այդ իրավունքից), այլ նրա շահերը ներկայացնող կազմակերպության կողմից: Մեղ մոտ այդ կազմակերպությունը հանդիսանում է Հայաստանի՝ հեղինակների իրավունքների պաշտպանության վարչությունը (Հայդրամկոմը): Յերկու դեպքում էլ բեմականատարման պայմանագրի առարկան հանդիսանում է՝ հեղինակի կողմից իր յերկերի հրապարակային կատարման քաջատիկ իրավունքի հանձնումը թատրոնի դերեկցիային: Բեմականատարման պայմանագիրը կարող է տեղի ունենալ միայն այն շրջաօրհանում յերկերի նկատմամբ, յերբ նրանց հրապարակային կատարման քաջատիկ իրավունքը պատկանում է հեղինակին:

Որենքի 29-րդ հոդվածը, գրական պատվերի համանունումով, թույլ է տալիս բեմադրական պատվերի պայմանագրի կնքումը, այսինքն բեմականատարման պայմանագիր կնքել այնպիսի յերկի վերաբերմամբ, վորը պայմանագիր կնքելու պահին դեռ օրյակտիվ ձև չի ստացել:

Բեմականատարման պայմանագրի մեջ պետք է ճշտորեն վորոշված լինեն ոտարվող իրավունքից ոգտվելու քնույթը, ժամալը և պայմանները, մասնավորապես այդ իրավունքից ոգտվելու տերրիտորիայի սահմանները, պայմանագրի ժամանակամիջոցը, առաջին հրապարակային կատարման իրագործման ժամանակամիջոցը, հեղինակի վարձատրության չափը և հրապարակային կատարումների (ներկայացումների, համերգների) թիվը:

Հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ օրենքը սահմանում է

նաեւ բնակատարման պայմանագրի հետեւ յերեք պարտադիր պայմանները: Առաջին՝ բնակատարման պայմանագիրը պետք է կնքված լինի յերեք տարուց վոչ ավելի ժամանակով՝ հաշված յերկի տոաջին հրապարակային կատարման որից: Յերկրորդ՝ տեսարանային ձեռնարկությունը պարտավոր է յերաժշտական-դրամատիկական (պերաներ, սպերատորներ), խորհրդրանիկ յերկերի բնակատարումը իրադրծել յերկու տարուց վոչ ուշ՝ հաշված հիշված յերկերի ձեռագիրը հեղինակի կողմից հանձնվելու օրից, իսկ մնացած բոլոր յերկերի նկատմամբ, մասնավորապէս դրամաների՝ մի տարուց վոչ ուշ: Վերջապես, յերրորդ պայմանը կայանում է նրանում, լոր մեկ բնակատարման պայմանագրով թույլ է տրվում յերկի հրապարակային կատարումը իրականացնել միայն մեկ քաղաքի սահմաններում և 150 անդամից վոչ ավելի: Չհրատարակված յերկի բնակատարման մասին մի տեսարանային ձեռնարկության հետ կնքված պայմանագիրը հեղինակին չի դրկում մի ալլ տեսարանային ձեռնարկության հետ նույն յերկի բնակատարման պայմանագիր կնքելու իրավունքից, յիթե բնակատարումը իրականացվելու յի տարբեր քաղաքներում:

Բնակատարման պայմանգրի՝ տերրիտորիայի կանոնից օրենքը թույլ է տալիս բացառություն կատարել բանվորական և կարմիր բանակային տկումրների ոգտին այն իմաստով, լոր հեղինակն իր յերկի բնակատարման իրավունքը կարող է հանձնել այդ տկումրներին, թեկուզ նույն այն քաղաքում, վարտեղ թեմագրումը հեղինակի կողմից արդին հանձնված է տեսարանային ձեռնարկություններին, սակայն այդ տկումրներում (բանվորական, կարմիր բանակային) չհրատարակված յերկերի բնագրումը կարող է կատարվել միայն հեղինակի հետ կնքված բնակատարման պայմանագրի հիման վրա: Բնակատարման պայմանագիր կնքելիս, կողմերը սահմանում են հեղինակի հոնարարի չափը, լորը չի կարող պակաս լինել այն նորմաներից, լորոնք սահմանված են օրենքով:

Յեթե բնագրությունը և հրապարակային կատարումը չի իրականացվում բնակատարման պայմանագրով կամ օրենքով սահմանված ժամանակամիջոցում, այդ դեպքում հեղինակի հայտարարության համաձայն պայմանագիրը դադարում է և տեսարանային ձեռնարկությունը պարտավոր է հեղինակին վճարել պայմանավորված ամբողջ հոնարարը:

Առանձնապէս անհրաժեշտ ենք համարում խոսել կինո-օցե-

նաբխանքի բնականաբան պայմանադրի մասին: Վերևում ա-
սացինք, վոր տեսաբանային ձեռնարկությունները պարտավոր են
յերաթշտական-դրամատիկական և խորեոգրաֆիկ յերկերի բն-
մադրումը իրականացնել յերկու տարուց վոչ ուշ, իսկ բոլոր
մնացած յերկերին՝ մեկ տարուց վոչ ուշ, հաշվմած յերկերի ձե-
ռագրը հեղինակի կողմից հանձնելու որից: Այս ընդհանուր կա-
նոնից բացառություն և կատարվում կինո-սցենարիաների հա-
մար: Սցենարիան ձեռք բերողը պարտավոր չե նկարը ցուցա-
դրելու, յեթե պայմանագրում հակառակը չի նախատեսված: Այս-
քովսում և հեղինակի իրավունքի որեւէ ՅԵ. բղ հոգվածից, վոր-
տեղ ասված է՝ «Սցենարիան ձեռք բերողը պարտավոր չե նկա-
րը ցուցադրելու, յեթե պայմանագրով հակառակը չի վորոշված»:

Կինո-սցենարիաների նկատմամբ յեղած այսպիսի բացա-
ռությունը բացատրվում է նրանով, վոր մեզ մոտ կինո-սցենա-
րիաները մեծ մասամբ ձեռք են բերվում կինո-կազմակերպու-
թյունների կողմից՝ սցենարիստների աղետաանքը խրախուսելու
համար, չնայած նրան, վոր այդ սցենարիաներից շատերը չեն
կարող ոգտագործվել կինո-ժապավենների վերածելու համար:

Անհրաժեշտ է հատկապես հաշվի առնել այն հանգամանքը,
վոր յուրաքանչյուր կինո-սցենարիայի ցուցադրման հետ կապ-
ված են խոշոր ծախսեր, բայց այդ կանոնը չի բացառում, վոր
պայմանագրի կարգով նախատեսվի կինո-կազմակերպության
պարտավորությունը՝ ցուցադրել կինո-սցենարիան: Այդ դեպ-
քում, եթե կինեմատոգրաֆիկ յերկի ցուցադրումը չսկսվի պայ-
մանագրով վորոշված ժամանակի ընթացքում, ապա հեղինակի
միակողմ դիմումի հիման վրա պայմանագիրը լուծվում է, իսկ
հեղինակն իրավունք ունի ստանալու պայմանավորված միանվագ
վաբձատրությունը: Գինեմատոգրաֆիկ յերկերի համար բնական-
աբան պայմանագիրը չի սահմանափակված ժամանակամիջո-
ցով:

Չհրապարակված, թեկուզ և մի անգամ հրապարակորեն կա-
տարված յերկերի նկատմամբ հեղինակի իրավունքները մի քիչ
սահմանափակված են: Համաձայն ԽՍՀՄ 1928 թ. մայիսի 16-ի
հեղինակի իրավունքների հիմունքների 8-րդ հոդվածի, չհրապա-
րակված, թեկուզ մի անգամ հրապարակորեն կատարված, բնա-
կատարման յերկերի (յերաթշտական, դրամատիկական և այլն)
նկատմամբ, իրավունք է վերապահվում համապատասխան հան-
ք և պետությունների Լուսավորության Ժողովրդական կոմիտե-

ըխառններին՝ թույլատրել այդ յերկերի հրապարակային կատարումը առանց հեղինակի համաձայնության, վճարելով հեղինակին հոնարար դաշնակից հանրապետությունների որոշանդրությամբ սահմանված կարգով:

Հեղինակի իրավունքի հիմունքների 8-րդ հոդվածի հիման վրա, ՀՍՖՀ-ի Լուսժողկոմատը 1933 թ. սեպտեմբերի 28-ին հրատարակել և մի վորոշում, վորը կարգավորում և չհրատարակված, բայց մի անգամ հրապարակորեն կատարված, յերկերի բեմականատրման հարցը: Այդ վորոշմամբ նախատեսված և հետևյալ կարգը՝

ա) յնթև չհրատարակված պիեսը հանդիսանում և վոչ թև ինքնուրույն, այլ թարգմանություն հայերեն լեզվով, այդ գեպքում նրա հրապարակային կատարումը ԽՍՀՄ-ի բոլոր հայկական թատրոններում ազատ և, առանց թարգմանչի հատուկ թույլտվության, առաջին բեմադրությունից հետո, վճարելով թարգմանչին հոնարար ՀՍՖՀ-ի Լուսժողկոմատի կանոնների կամ համապատասխան հանրապետություններում դոյություն ունեցող սահմանված նորմաներով:

բ) յնթև չհրատարակված պիեսը գրված և հայերեն և հանդիսանում և ինքնուրույն ստեղծագործություն, ապա նրա բեմադրումը հայկական թատրոններում ամբողջ միութան միջ ազատ և, առանց հեղինակի թույլտվության, յնթև առաջին բեմադրությունից հետո անցել և մի տարի՝ շրջանային թատրոնների համար և յերկու տարի՝ միության մայրաքաղաքների թատրոնների համար: Հեղինակը ինչպես առաջին, նույնպես և յերկրորդ գեպքում ստանում և հեղինակի հոնարարը՝ դաշնակից հանրապետությունների Լուսժողկոմատների սահմանած կայուն նորմաներով:

Այստեղ, մի կողմից նկատվում և Լուսժողկոմատի հոգատորությունը՝ ավելի արտոնյալ պայմաններ ստեղծել շրջանային թատրոնների համար, վորոնք նյութապես բավականաչափ թուջև են՝ ինքնուրույն նոր պիեսներ ձեռք բերելու տեսակետից, իսկ մյուս կողմից՝ ՀՍՖՀ-ի սահմաններից դուրս գտնվող հայկական թատրոնների համար ավելի արտոնյալ պայմաններ ստեղծելու ցանկությունը: Դրանով հենց ավելի նպաստավոր պայմաններ են ստեղծվում ՀՍՖՀ սահմաններից դուրս գտնվող և ազգային փոքրամասնություն ներկայացնող հայ աշխատավորության կուլտուրական պահանջները լայն սպասարկման համար մի կողմից և ամբացվում և ԽՍՀՄ-ի ազգությունների միջև կուլտուրական դաշինքը՝ մյուս կողմից:

Այստեղ կարող եմ միայն առաջանալ դուռ իրավարանական հարց, այն է՝ կարող եմ արդյոք մեր Լուսժողկոմատի սահմանած վերոհիշյալ կարգը պարտադիր համարվել նաև մյուս պաշտակից հանրապետութիւնների համար, քանի վոր ԽՍՀՄ-ի 1923 թ. մայիսի 16-ի՝ հեղինակի իրավունքի հիմունքների 8-րդ հոդվածը չհրատարակված. սակայն մի անգամ հրապարակորեն կատարված, յերկերի բնագրման թույլատվութեան իրավունքը վերապահում եմ այն հանրապետութեան Լուսժողկոմատին, վորտեղ պետք ե կատարվի այդ բնագրութիւնը:

Մինչ այժմ մենք խոսեցինք միայն չհրատարակված բնագրատարման յերկերի և նրանց բնագրումը կարգավորող կանոնների մասին:

Ինչ վերաբերում ե հրատարակված յերկերին (ոպերա, դրամա և այլն), ապա նրանց հրապարակային կատարման համար չի պահանջվում բնակատարման պայմանագրի կնքում և հեղինակը իրավունք ունի արգելելու նրանց հրապարակային կատարումը, բայց իրավունք ունի ստանալու հեղինակի հոնարար՝ ՀՄԽՀ-ի Լուսժողկոմատի կողմից սահմանված նորմաներով:

Մնում ե մեզ մի քանի խոսք ասել նաև բնակատարման յերկերի բնագրութեան համար հեղինակին վճարվելիք հոնարարի չափի մասին:

Չհրատարակված և չցուցադրված բնակատարման յերկերի հեղինակի հոնարարի չափը վորոշվում ե հեղինակի և տեսարանային ձևադրութեան միջև կնքված պայմանագրով, սակայն այդ չափը չի կարող պակաս լինել հեղինակի հոնարարի այն նորմաներից, վորոնք սահմանվում են հրատարակված յերկերի հրապարակային ցուցադրման համար վորոշված դրույքներով:

Մնացյալ բոլոր դեպքերում բնագրութեան համար հեղինակի ստանալիք հոնարարի չափը վորոշվում ե ՀՄԽՀ Լուսժողկոմատի 1934 թվի մայիսի 1-ի վորոշմամբ սահմանված կայուն դրույքներով, վորոնք կիրարկութեան մեջ են դրված 1934 թ. մայիսի 1-ից:

Համաձայն այդ վորոշման 1-ին հոդվածի, կայուն դրույքները պարտադիր են հետևյալ յերկերի բնակատարման համար՝ գրական, դրամատիկական, յերաժշտական, յերաժշտական-դրամատիկական, կինեմատոգրաֆիկական, մեխանիզային, խորհրդրաֆիկ և այլ տեսակի ստեղծագործութիւնների, յեթե այդ վիսիները կատարվում են հրապարակորեն:

Բնակատարման յերկի բնակարանային համար հոնարարը գտնվում է ՂՍՀ-ի տերրիտորիայում գտնվող բոլոր պետական, կուսակցական, գիտություն, արհեստակցական, կոոպերատիվ, հասարակական և մասնավոր տնտեսական կազմակերպություններին և ձևաարկություններին, յեթե տնտեսական ձևաարկությունը սահմանել և մուտքի վճար, կամ կատարողները ստանում են վարձատրություն կամ աշխատավարձ։ Այս ընդհանուր կանոնին բացառություն և կատարարվում կուլտուր-լուսավորական բնույթի հիմնարկների համար՝ հաճախորդներին վճար չգանձելու պայմանով։

Բնակատարման յերկի հիմնական տեսակի համար, այն է՝ բնօրույն յն գրամատիկ յերկերի համար, կամ թարգմանական գրամատիկ յերկերի համար, յեթե բնագրի հեղինակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի յի— $2,5\%$ ՝ յուրաքանչյուր գործողության համար, ներկայացման փաստական մուտքից։ Լուստողկոմատի վորոշման մեջ թեև յի նշված, սակայն հիշատակված գրույքը պետք և կուլտուր-լուսավորական աստրոյերկրայ հեղինակներին բնակատարման յերկերի բնակարանային համար, յեթե այդ յերկերը յույս են տեսել ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիայում, քանի վոր ԽՍՀՄ-ի հեղինակի յրազմունքի հիմունքների 1-ին հոդվածի համաձայն, անկախ հեղինակի քաղաքացիությունից, հանաչվում և հեղինակի յրազմունքը ԽՍՀՄ տերրիտորիայում յույս տեսած յերկերի վրա։

Թարգմանական գրամատիկ յերկերի համար, յեթե թարգմանված յերկի բնագրի հեղինակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի յի— $1,4\%$ ՝ Բնակատարման յերկերի մյուս տեսակներին, այն է՝ յերաժշտական գրամատիկ յերկերին (ոպերա, յերաժշտական կոմիդիա, բալետ, մեջախաղ, յարեոդրամա) համար սահմանված և գրույք՝ յնքնուրույն յերկերի համար 3% ՝ Թարգմանական յերկերի համար $2,5\%$ ՝ յեթե բնագրի հեղինակը ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի յի և $1,4\%$ ՝ յեթե հեղինակը աստրոյերկրայ յի։ ԽՍՀՄ-ի տերրիտորիայում յույս տեսած աստրոյերկրայ հեղինակներին յերաժշտական գրամատիկ յերկերի վերաբերմամբ մեր գիտողությունը մնում և յի ումի մեջ, վոր ասացինք գրամատիկ նկատմամբ, անհնգն հեղինակին տրվում և վարձատրություն 3% ՝ յի յավով, յակ թարգմանական յերկերի համար $2,5\%$ ՝ Այդ գրույքները սահմանված են մուտքի վճար գանձող տնտեսական ձևաարկությունների համար։ Այստեղ մենք կանգ առնք բնակատարման յերկերի մեծագրության համար գանձվող հոնարարի միայն մի քանի

գրույքների վրա: Բնակատարման մնացյալ յերկերի մասին ընթերցողը առկայաներ կգտնի Լուսժողկոմատի վորոշման մեջ: Լուսժողկոմատի վորոշումը կաղմված է ըստ մանրամասն և մինչ այժմ՝ Հայդրամկոմի և տեսարանային ձեռնարկությունների միջև յեղած բոլոր վիճելի հարցերը այդ վորոշմամբ իրենց լրիվ լուծումը ստացել են: Վերջում հարկավոր է միայն ավելացնել, վոր յերկերի բնակատարման կատարման համար հեղինակի հոշարարը պանձում է Հայդրամկոմը, վորն իր հերթին հանդիսանում է ԽՍՀՄ-ի կադմի մեջ մտնող հանրապետությունների ներկայացուցչությունը ՀՍԽՆ-ում: Յեթև հեղինակները Հայդրամկոմի անդամ չեն, այդ պատճառով զճարհերը տրվում են անմիջապես հեղինակին:

Գ. Ժ ա ու թ գ ու մ ք

Ինչպես ամեն մի ստացվածքային իրավունք, նույնպես և հեղինակի իրավունքը կարող է ըստ որիների և ըստ կտակի ժառանգության կարգով անցնել հեղինակի ժառանգներին: Հեղինակի մահից հետո հեղինակի իրավունքը անցնում է նրա ժառանգներին 15 տարի ժամանակով, հաշվելով այդ ժամանակամիջոցը հեղինակի մահվան տարվա հունվարի 1-ից: Այս ընդհանուր կանոնից բացառություն է կատարվում հետևյալ յերկերի համար՝ Խորհոգրաֆիկ գործերի, կինեմատոգրաֆիկ, սցենարիստների և կինոֆիլմերի, լուսանկարչական և համանման յիդանտկներով ստացվող այլ գործերի վերաբերմամբ:

Հեղինակի իրավունքը թված յերկերի նկատմամբ ժառանգներին անցնում է միայն այնքան ժամանակով, վորը համասար է որևէքով սահմանված ժամանակամիջոցի՝ (12 և 13 հոդ.) հեղինակի մահվան մոմենտին չլրացած մնացորդին: Պարզ լինելու համար բերենք մի որինակ: Համաձայն որևէքի 11-րդ հոդվածի՝ Խորհոգրաֆիկ յերկերի, կինեմատոգրաֆիկ-սցենարիստների և կինո-ժապավիհների վերաբերյալ հեղինակի իրավունքից սպառնալու ժամանակամիջոցը սահմանված է հեղինակի համար 10 տարի: Յեթև թված յերկերի հեղինակներից մեկի յերեւ լույս է տեսել 1932 թվին, իսկ հեղինակը մահացել է 1935 թվին, ապա այդ դեպքում հեղինակի ժառանգները ոգավում են հեղինակի իրավունքից 7 տարվա ընթացքում, այսինքն՝ մինչև 1942 թվը: քանի վոր հեղինակի իր համար սահմանված է հեղինակի իրավունքից սպառնալու 10 տարվա ժամանակամիջոց: Հեղինակի մահանգնելի համար որևէ քով սահմանված է ն հետևյալ տարւոնու:

թյունները՝ հեղինակի ժառանգներին անցնող հեղինակի իրավունքի դրամական գնահատությունը չի հարկադրվում ժառանգական տարբաժ, վորպիսին կատարվում է վորոշ գումարից բարձր ամեն տեսակի այլ դույք ժառանգներին անցնելիս:

Անհրաժեշտ է մի քանի խոսք ասել հեղինակի ժառանգների մասին, այսինքն որենքով մեծ կարելի հաշվել հեղինակի ժառանգ:

Ըստ որենքի և ըստ կտակի ժառանգության կոչվող անձանց շրջանակի մասին հեղինակի իրավունքում վոչ մի հիշատակում չկա: Այստեղ կիրառվում է ՀՍԽՀ-ի Քաղ. Որենսգրքի 418 հոդվածով սահմանված ընդհանուր կանոնը, Համաձայն Քաղ. Որ. 418 հոդվածի մեծնողի ժառանգներ հաշվվում են՝ զավակները, թոռները, ծոռները, վորդեգրվածները (իրենց յերեսխաներով, թոռներով և ծոռներով), մեծնողից հետո կենդանի մնացած ամուսինը, այլև այն անաշխատունակ և չքավոր անձինք, վորոնց մեծնողն իր ծախքով պահել է իր մահից առաջ տոնվազն մի տարի: Պարտադիր չէ, վորդեգրի ժառանգների այս վերջին կատեգորիան (անաշխատունակ և չքավոր անձինք) մեծնողի հետ աղագիցական կապ ունենան: Հակառակ բուրժուական յերկրներին՝ որենսդրությունների, մեր ժառանգական իրավունքը հավասարեցրեց ժառանգներին այսպես կոչված արտամուսնական զավակներին:

Ժառանգ կարող են լինել ժառանգատուի մահվան պահին կենդանի յեղողները, այլև նրա կենդանության ժամանակ հղիացված և նրա մահվանից հետո ծնված զավակները:

Յեթև ժառանգատուն ի դեպ իր մահվան կտակ չի կատարել, այդ դեպքում ժառանգական գույքը հավասար բաժիններով անցնում է Քաղ. Որենսգրքի 418 հոդվածում մասնանշված բոլոր ժառանգներին, բայց ժառանգատուն իր կենդանության ժամանակ կարող է ի դեպ իր մահվան կտակ անել: Այդ դեպքում ժառանգական գույքն անցնում է այն անձանց, վորոնց ոգտին կատարված է կտակը: Գույքը կարելի յն կտակել Քաղ. Որ. 418 հոդվածում թված որինական ժառանգներից մեկի կամ մի քանիսի ոգտին, ինչպես և պետության, պետական հիմնարկների և ձեռնարկությունների, կուսակցական և քրհատակցական կադմտիերպությունների, տոմարադրված հասարակական և կոոպերատիվ կազմակերպությունների ոգտին: Կտակը պետք է վավերացված լինի նոտարական կարգով, հակառակ պարագայում

Զճանաչլի անվավեր: Մեր նկարագրած ժառանգության ընդհանուր կանոնը հավասարապես կիրառվում և նաև հեղինակի իրավունքը՝ ինչպես ըստ որինի, նույնպես և ըստ կտակի, ժառանգներին անցնելու: Յեթև հեղինակի կենդանության ժամանակ յերկը լույս չի ընծայվել, այսինքն այն դեպքում, յեթև հեղինակի մահից հետո մնացել և ձեռագիր, ապա այդ դեպքում շրջապարակված նման յերկի հեղինակի իրավունքը նույնպես անցնում և ժառանգներին վերահիշյալ կարգով:

Դ. Հեղինակի իրավունքի ժամանակավիճակը

Հեղինակների համար ամենանշանակալի հարցը հանդիսանում և հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցի խնդիրը: ԽՍՀՄ 1925 թվի հեղինակի իրավունքի հիմունքները, յերկրի ավելի շատ տարածված տեսակների նկատմամբ, սահմանափակում ևր հեղինակի իրավունքի տևողությունը 25 տարի ժամանակամիջոցով՝ հաշվված յերկը լույս տեսնելու որից: ԽՍՀՄ-ի 28 թվի մայիսի 16-ի՝ հեղինակի իրավունքի նոր հիմունքները քոչոր յերկրի ճակատմամբ, բացառությամբ ներքևում հատկապես հիշատակվածներից, սահմանում և հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց-ինչըրնակի համար՝ ցմահ, իսկ հեղինակի ժառանգների համար, ինչպես վերևում հիշատակեցինք, 15 տարի:

Ինչպես տեսանք, հրատարակչական պայմանագրի մասին խոսելիս, խորեոգրաֆիկ յերկերի, մնջախաղերի, կինեմատոգրաֆիկ-պցնաբիանների և կինո-ժապտվենների, ինչպես նաև պարքերական հրատարակությունների և հանրադիտական բառարանների (հրատարակիչների համար) վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց և սահմանված 10 տարի՝ հաշված այդ յերկերը լույս տեսնելու որից:

Վերջապես, լուսանկարչական և սրա համանման յեզտնակով ստացվող այլ գործերի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց և սահմանված՝ առանձին նկարների համար—5 տարի, իսկ նկարների ժողովածուների համար—10 տարի: Յեթև հեղինակի իրավունքը ոտարված և հրատարակչական պայմանագրի հիման վրա, ապա նրա գործունեյության ժամանակամիջոցը չի կարող ավելի լինել այն ընդհանուր ժամանակամիջոցից, վորի ընթացքում այդ իրավունքը գործում և շրենքով հանձնե հեղինակի կամ նրա ժառանգի:

Յեւ Հեղինակի իրավունքի դադարումը

Հեղինակի մահից հետո, ըստ որինի կամ ըստ կտակի ժառանգներ չլինելու դեպքում, հեղինակի իրավունքը դադարում եւ հեղինակի իրավունքը կարող եւ նույնպէս հարկադիր կարգով քննվել: Համաձայն ՀՍՖՍՀ-ի հեղինակի իրավունքի սրէնքի 46-րդ հոդովածի հեղինակի իրավունքը ամեն մի յերկի նկատմամբ կարող եւ ՀՍՖՍՀ-ի Ժողովրդասրահի վերջնամար հարկադիր կարգով զընդհեյ ե պետութեան ըստ ստիկ իրավունքը անհաշիւ: Հեղինակի իրավունքի որչեկար կազմող յերկի հրատարակութեանը ՀՍՖՍՀ-ի ըստ ստիկ իրավունքը կարելի յե համարել վոչ ալ կերպ, բայց յեթե Լուսժողովմատի կողմից սահմանված տարիքով հեղինակի ե հոնարար վերաբերմ: Ըստ հեղինակի իրավունքի հիմունքների 20-րդ հոդովածի, յարաջանչար յերկի հարկադիր ընտան իրավունքը վերադարձված ե նույնպէս ե ՍՀՄ-ի Լուսժողովմատի շահմանը: Համաձայն նույն 20-րդ հոդովածի՝ հարկադիր ընտան իրավունքը ստեղծվում ե զընդհան յույս տեսած յիկի, ալ նույնպէս ըստ զի բի ե ՍՀՄ-ի ըստ Լուսժողովմատի հարկադիր ընտան հիմնից, հեղինակին Լուսժողովմատի դրոշմներով պարտադիր կարգով հոնարար վերաբերմ, ՀՍՖՍՀ-ի սրէնքի 47-րդ հոդովածի համաձայն, զանազան յերկերի հայերեն թարգմանութեանն ե հրատարակութեան ե հրադարակչին կատարման իրավունքը Ժողովրդասրահի վերջնամար կարող ե պետութեան մենաշնորհը համարվել:

Հեղինակի իրավունքը պետութեանն անցնելու ալ յերկու կարգերի միջ տարբերութեանը հայանում ե նրանում, վոր համաձայն 47-րդ հոդովածի՝ հեղինակի իրավունքի հարկադիր զընտան դեպքում յերկր զանում ե վոչ թե հատարակական սեփականութեան՝ ալ յերկերի ըկարադրութեան իրավունքով, ալ պետութեան համապատասխան որդանի (Լուսժողովմատի) սեփականութեանը, վորը հանդիսանում ե կարծես թե հեղինակի իրավունքահաջորդը ե հանձնիս հեղինակի շարունակում ե հեղինակի իրավունքը մինչե սրէնքով սահմանված ժամանակամիջոցը լրանալը: Ինչ վերաբերում ե 47-րդ հոդովածի համաձայն պետութեան մենաշնորհը հայտարարված յերկերին, ապա պետք ե համարել, վոր պետական որդանի կողմից հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցն անժամկետ ե ե չի կարող զանալ: Վերջին դեպքում պետութեան հայեցողութեանից ե կախված ալ:

Յերկի վերաբերմամբ ունեցած իր մենաշնորհը պահել կամ հայտարարել այդ յերկի հեղինակի իրավունքը զաղարած և զրանով հենց վերապահել ամեն մեկին իրավունք՝ այդ յերկը վերաբուսողինու համար:

ՀՄԽՀ-ի Լուսժողովմատի 1933 թ. սեպտեմբերի 27-ի վորոշումով ՀՄԽՀ-ի սեփականություն և հայտաւարված գրամատուրգ Գարրիել Սունդուկյանի և ժողովրդական յերգիչ Սայաթ-Նովայի տպագիր և ձեռագիր ստեղծագործությունների հրատարակային կատարման իրավունքը: Համաձայն գործող կանոնների, վերահիշյալ հեղինակների գործիքի հրատարակային կատարման համար զանձված հոնարարը Լուսժողովմատի հիշյալ վորոշումով հատկացվում և գրամատուրգիային նպաստող ֆոնդին:

Լուսժողովմատի վորոշումը չի կարելի համարել վորպես նշված յերկու հեղինակների յերկերի հարկադիր գնում, քանի վոր հեղինակները իրենք վազուց մահացել են, իսկ նրանց ժառանգները (յեթն այգպիսիները գոյություն ունեն) համաձայն ՀՄԽՀ հեղինակի իրավունքի 15-րդ հոգվածի կորցրել են հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոցը: Հետեւպես յեթն չլինելու նույնիսկ Լուսժողովմատի 33 թվի սեպտեմբերի 27-ի վորոշումը, ապա այդ դեպքում ևս, յերկերի հեղինակի իրավունքի դադարման հետևանքով, բոլոր կազմակերպությունները կարող են ին առանց արգելքի վերաբաղդել և նրանց յերկերը ազատ ցուցադրել, չվճարելով հեղինակի հոնարար: ՀՄԽՀ-ի Լուսժողովմատի վորոշումը համենայն հաճանականությամբ հետապնդում և գրամատուրգիային նպաստող ֆոնդի ֆինանսական բազան ուժեղացնելու նպատակ:

5. ԼԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հեղինակի իրավունքի խախտման յերկու հիմնական տեսակներն են հանդիսանում գրանենգությունը (контрафакция) և գրական գողությունը: Գրանենգության տակ հասկացվում և վոչ իրավադոր անձի կողմից, շահ ստանալու նպատակով, ուրիշ յերկի (գիտական, գրական, գեղարվեստական) վերաբաղդումը և տարածումը, ի ֆուս հեղինակի կամ նրա իրավահաջորդների շահերին: Գրանենգությունը առաջացնում և ջրեական և քաղաքացիական պատասխանատվություն: Ինչ վերաբերում և գրա-

կան գողութիւն (ПЛАГИАТ)*, ապա այդ տերմինի առկ հասկացումը և ուրիշի յերկից դատարարներ, մտքեր. հասկանանք, պատկերներ քաղելը առանց նրանց հիմնական և ստեղծագործական վերամշակման, ընդգործում, առանց ցույց տալու այն առն աղբյուրը, վորտեղից վերցվել են դրանք: Գրական գողութիւնը մեք որենսդրութեամբ չի առաջացնում վոչ քրեական և վոչ էլ քաղաքացիական պատասխանատւութիւն, քանի վոր այդտեղ հեղինակի իրավունքի դեմ ուղղված վատնողութեան որչեկտիվ նշաններ չկան, բայց սովորաբար դրական գողութիւնը ըստ արժանիւնի հետապնդվում և դիտական և գրական քննադատութեան կողմից վորպես դիտական և գրական կշանքում անթուշտարելի յերևույթ և հասարակական. կշանքում ըստ արժանիւնի հանդիպում և ընդգիծադրութեան և պարսափանքի:

Գրանենգութիւնը լրիվ ձեռով յերևան և գալիս այն գեղարու, յերբ տեղի յի ունենում գրանենգի կողմից իր անունով ուրիշի յերկի հրատարակումը ամբողջութեամբ: Ուրիշի յերկի հրատարակումը թեև վոչ իր անունով, բայց առանց ուրիշի անունից, նույնպէս պետք և համարել վորպէս գրանենգութիւն: Գրանենգութիւնը կարող է տեղի ունենալ նույնպէս այն գեղարու, յերբ ուրիշի յերկից վերցվածը օգտորական հափերից գերադանցում է: Այսպէս որինակ՝ մեր որենքը 9-րդ հոգ. 3-րդ կետում ցույց և տալիս ուրիշի յերկից ուրիշի անունից վերցնելու համար, վորի շրջանակում վերցվածը չի համարվում հեղինակի բացառիկ իրավունքի խախտում: Համաձայն այդ հոգվածի, արձակ յերկերի համար թույլատրվում և արտատպել վոչ ավելի 10000 նշանից, համաձայն յերկերի համար—60 տողից, յերաժշտական գործերի համար—մեկ քառորդ նոսա թիրթից, կերպարվեստի արտադրութիւնների համար—ավելի հեղինակի գործի մեկ վերաբաւադրութեանից (սկզբնորակից) վոչ ավելի: Այն գեղարու, յիթի արտատպումը կատարված և վերահիշյալ նորմաներից ավելի, ապա հեղինակն իրավունք ունի պահանջելու ընդհանուր հիմունքներով իր ֆէստի հատուցումը:

*) Հին հռոմական իրավունքում plagium տերմինը նշանակում է մորթու գոթութիւն՝ սորկացնելու նպատակով: Տարրինակ կեպով այդ տերմինը այլ նշանակութեամբ պահանջել և իրավաբանական դրականութեան մէջ:

Ինչպէս վերնում ասացինք գրանենդությունը առաջացնում է քրեական և քաղաքացիական պատասխանատւություն: Համաձայն ՀՍՖՀ-ի Փր. Որ. 208 հոդովածի, ինքնագլուխ կերպով հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ որեւէ խախտմամբ գրական, յերաժշտական և այլ գեղարվեստական կամ դիտական յերկերն ինքնագլուխ պատգործելու համար, մեղավորները յենթարկվում են մինչև 3 ամիս ազատազրկման կամ մինչև 1000 ռուբլի տուգանքի: Դրանենդությունը դառնում է վորակյալ, չեթե այն գուցորդվում է հեղինակի անման կեղծիքի հետ, այսինքն, յերբ յերկը լույս է բնծայվում գրանենդի կամ մի վորեւ այլ անունով, բայց վոչ հեղինակի թեպետ և մեր քրեական որենդիրքը չի առանձնացնում վորակյալ գրանենդությունը, բայց դատարանը սոցիալիստական պաշտպանության միջոց ընտրելիս, այդ հանգամանքը նկատի չե առնում:

Համաձայն ՀՍՖՀ Փր. Դատ. Որենսգրքի 31-րդ հոդովածի, գրանենդության վերաբերյալ գործերով քրեական հետապնդում կարող է հարուցվել միայն այն հեղինակի դանգաւի հիման վրա, վորի չահերը խախտված են և առանց հեղինակի պանգաւի դատարանը և այլ որդանները իրավունք չունեն իրենց վորութիւն գրանենդության մասին գործեր ընդունելու: Մերը հեղինակը գրանենդության մասին գործ է հարուցել, այդ գործը դատարանում չի կարող կարճվել կողմերի հաշտության հետեանքով:

Անցնենք քաղաքացիական իրավական պատասխանատւության հայցին: Հեղինակի իրավունքի խախտման յերա. մերքե մեջ յեղած ասորերությունը կայանում է նրանում, վոր քրեական պատասխանատւության յենթարկելու համար պահանջվում է խախտողի դիտավորությունը, այնինչ հեղինակի իրավունքի խախտման համար քաղաքացիական պատասխանատւություն առաջանում է ինչպէս հեղինակի իրավունքի դիտավորյալ, նույնպէս և անգղու յչ խախտման դեպքում: Քաղաքացիական պատասխանատւության համար բովական է հեղինակի իրավունքի վորեւ տեսակի խախտում, և ՀՍՖՀ-ի Քաղ. Որենսգրքի 403 հոդովածի ընդհանուր սկզբունքի հիման վրա՝ խախտող պարտավոր է հատուցելու հեղինակին պատճառած վնասը, բայց հեղինակը համաձայն ՀՍՖՀ-ի հեղինակի իրավունքի 48-րդ հոդովածի, կարող է իր՝ հեղինակի իրավունքի խախտման հետեանքով կրած վնասների փոխարեն պահանջել հոնարար Լուսմողկոմատի սահմանած գրույքներով, Ռացի վնասների հատուցումից, հեղինակը

իրավունք ունի նաև պահանջելու, վերադառնալի կատարվեն այնպիսի պարտագումարներ, վերոնք անհրաժեշտ են հեղինակի խախտված իրավունքները քաղաքացիութեան համար:

Հեղինակը, որինտեղ, կարող է խնդրել դատարանից, վերադառնալի ի հաշիվ հեղինակի իրավունքը խախտողի, թերթում հայտարարվի այն մասին, վեր այսինչ յերկի հեղինակը, վերը լույս է տեսել խախտողի անուանով, համարվում է գանգատաբերը, այսինքն խախտան հեղինակը:

Քաղաքացիական դատավարութեան կարգով հեղինակի իրավունքի պաշտպանութեանը իրականացնելու, հեղինակներին տրվում են ելական արտոնութեաններ, ինչպես որինակ՝ մեր արեւելքը հեղինակի վարձատրութեանը գանձելու կարգը համապարփակ է աշխատավարձի գանձման կարգին: Առաջինը՝ այս նշանակում է, վեր հեղինակի վարձատրութեանը գանձելու վերաբերյալ հայցերը, այսինքն հեղինակներին է նրա ժառանգներին պատկանող բացառիկ իրավունքի ոգտագործման համար, մասնավորապես իր բացառիկ իրավունքի ամբողջական կամ մասնակի ստարման կամ հեղինակի իրավունքի խախտման վերաբերյալ հայցերը ազատվում են դատական տուրքից: Այդ հայցերով հայցացված վճիռները յնխմակա յին անհապաղ կատարման: Վեր պահապան կարեւոր նշանակութեան ունի հեղինակի համար, նրանց իրավունքներն պաշտպանութեան տեսակետից, հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ որեւորի 2 րդ հոդվածը. վերի համաձայն հեղինակի իրավունքի վրա պարտաւորող կողմից չի կարող գանձում դարձվել: Գանձումը կարելի չի դարձնել այն յնկամատմաների վրա, վեր հեղինակն ստանում է իր իրավունքի իրականացումից:

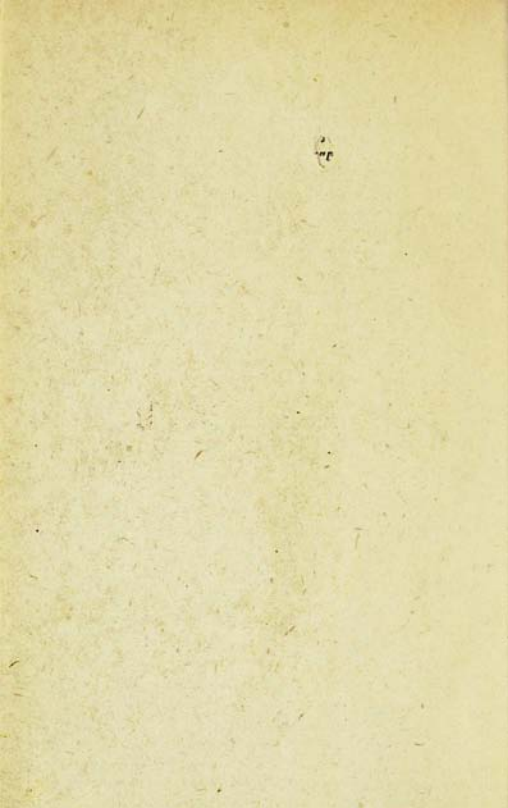
Ահա այն արտոնութեաններն ու առավելութեանները, վերոնք մեր որենտրութեանը տալիս է հեղինակներին՝ նրանց բացառիկ իրավունքի դատական պաշտպանութեանը հեղտացնելու նպատակով:

Հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ մեր որենտրութեան բովանդակութեանը ամենից լավ վկայում է այն մասին, թե ինչպես է վերաբերվում պրոլետարական պետութեանը սոցիալիզմի ծաղկան մաքի արտահայտութեաններին, գիտութեան և արվեստի բոլոր բնագավառներում:

Հեղինակի իրավունքի լայն պաշտպանութեանը և այն արտոնութեանները, վերոնք մեր որենտրութեամբ վերադառնալի են

հեղինակներին. բոլորում են կուլտուրական հեղափոխութեան խրնդիւրներից, վորոնք արժած են Խորհուրդների յերբի տառաջ: Յերկրորդ հնգամյակի կարևորագույն խնդիրներից մեկի, այն է՝ «յերկրի սմբողջ աշխատավոր բնակչութեան վերածումը արդատակարար սոցիալիստական հասարակութեան գիտակից և ակտիվ կառուցողներին կատարման գործում խորհրդային գրահանադեսները, խորհրդային գիտութեան և արվեստի աշխատողներն աւանդ խոշոր անելիքներ:

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Ծ

ՀԱՅԴԱՆԱԿԻ ԻՔԱՎՈՒՆՔԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՆՈՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒ-
ԹՅԱՄԲ ԿԻՐԱՐԿՈՒԹՅԱՆ ԴՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ի վերացումն ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի և Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի 1925 թ. հունվարի 30 ժողովման հեղինակի իրավունքի հիմունքների մասին՝ (ԽՍՀ Միության Որենք. Ժող. 1925 թ. № 7, 66 և 67 հոդ. հոդ.) ԽՍՀ Միության Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը վերոշույց են.—

1. Սույն թվին հաստատված հեղինակի իրավունքի հիմունքները կիրարկվուի ԽՍՀ Միության ղեկավարվող ամսական ամսական հաշված նրանց հրատարակման որից:

2. Հեղինակի իրավունքն այն յերկրների նկատմամբ, վորոնց՝ սույն թվին հաստատված հիմունքների 10—15 հոդվածներով նախատեսված ժամկետները չեն լրացել, վերահաստատել հիշյալ հիմունքները կիրարկվուի ԽՍՀ Միության ղեկավարվող ամսական հաշված նրանց հրատարակման մեջ:

Հեղինակի հոնարարի հարցերը, այլև բոլոր այն իրավահարաբերություններն ու վեճերը, վորոնք ծագել են հեղինակի իրավունքից՝ մինչև սույն թվին հաստատված հիմունքների հրատարակվելը, լուծումն են ստանում առաջներում գործող որենքների հիման վրա:

3. Դաշնակից հանրապետությունների Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեներին առաջարկել.

ա) դաշնակից հանրապետությունների որենսդրության միջկերպու ամսական ամսական հաշված ժամկետները և լրացումները, վորոնք բղիտվ են սույն թվին հաստատված հեղինակի իրավունքի հիմունքներից.

բ) Բողաքացիական դատավարական որենսդրությունը լրացնել՝ հեղինակներին՝ իրենց բացառիկ իրավունքի լիակատար կամ մասնակի ոտարման համար տրվող վարձատրության բռնագանձման կարգը աշխատավարձի բռնագանձման կարգի հետ հավասարեցնող կանոններով.

գ) Բողաքացիական դատավարական որենսդրությունը լրացնել այն վարձատրության բռնագանձման կարգը աշխատավարձի համար սահմանված բռնագանձման կարգի հետ հավասարեցնող կա-

Նոննեբրով, վոր հեղինակն ստանաւ և իր յերկի ստարման կամ հեղինակի իրավունքի խախտման համար:

գ) քաղաքացիական դատաւարական օրենսդրութեբը լրացնելէ կանոններով, վորոնք արգելում են դատական բռնադատումներ կատարել հեղինակի իրավունքի վրա և թույլ են տալիս այդպիսի բռնադատումներ կատարել միայն յեկամուտների վրա: Վոր ստացվում են հիշյալ իրավունքը իրագործելու միջոցին.

ե) քրեական օրենսդրութեան ախտահանել սոցիալական պաշտպանութեան միջոցներ՝ ընդդէմ հեղինակի իրավունքի խախտումներ:

ԽՍՀ Միութեան ԿԳԿ Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀ Միութեան ԺԿԽ Փոխնախագահ՝ ՅԱ. ԲՈՒՋՈՒՏԱԿ

ԽՍՀ Միութեան ԿԳԿ Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒՔԻԶԵ

Մոսկով-Կրեմլ

1928 թ ապրիլի 15

Հրատարակված և ԽՍՀ Միութեան ԿԳԿ «Իրավաստիա»-յի № 113
1928 թ. մայիսի 17.

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. Հեղինակի իրավունքը, ինչպես ԽՍՀ Միութեան տերրիտորիայում լույս տեսած յերկերի վերաբերյալ (14 հոդ.), աշխատեա և ԽՍՀ Միութեան տերրիտորիայի վրա՝ վորպես ձեռագիր, եսկիդ կամ այլ որչեկտիվ ձևով գտնվող յերկերի վերաբերյալ: Տաճաշվում և հեղինակին և նրա իրավաժառանգներին պատկանող իրավունքը, առկախ նրանց քաղաքացիութեան:

2. Արտասահմանում լույս տեսած յերկերի կամ արտասահմանում գտնվող ձեռագիրների, եսկիդների կամ այլ որչեկտիվ ձևով գտնվող յերկերի վերաբերյալ հեղինակի իրավունքը Տաճաշվում և միայն այն դեպքում, յերբ համապատասխան պետութեան հատուկ համաձայնութեան ունի կայացրած ԽՍՀ Միութեան հետ: և միայն այդ համաձայնութեամբ վորոշված սահմաններում:

3. ԽՍՀ Միութեան քաղաքացի հանդիսացող հեղինակը և նրա ժառանգները՝ ոտար պետութեան մեջ լույս տեսած յերկերի կամ ոտար պետութեան տերրիտորիայի վրա գտնվող ձեռագիր-

ների, եւքիզների կամ այլ որակաւիզ ձեռնեցող յերկերի վերաբերմամբ, անկախ այն համաձայնությունից, վոր կայացած է ԽՍՀ Միութեան եւ այդ պետութեան մեջ, վորը նախատեսուած է Հոգովածում, ԽՍՀ Միութեան տերրիտորիայի վրա հեղինակի իրավունքի պաշտպանութեան հն վայելում

Հեղինակի իրավաժողովանքները, բացի ժողովանքներից, չեն վայելում սույն հոգովածում հիշատակված հեղինակի իրավունքի պաշտպանութեանը ԽՍՀ Միութեան տերրիտորիայի վրա:

4. Հեղինակի իրավունքը տարածվում է անկէ մի-գրական՝ գիտական եւ գեղարվեստական յերկի վրա, ինչ յեղանակով եւ ձևով եւ նա արտահայտված լինի, այլ եւ համառոտ ինչ արժեք ու նշանակութեան ունենալիս լինի, ինչպիսիք են՝ բանավոր յերկեր (ճառեր, դասախոսութեաններ, գեղեցութեան եւ այլն), գրավոր յերկեր (գրքեր, հոգովածներ, ժողովածուներ եւ այլն), գրաժողովական եւ յերաժշտա գրամատիկական յերկեր, խորագրամատիկականներ, խորհրդարարական յերկեր եւ պատմութեաններ, վորոնց ներկայացնելու համար կան գուցմունքներ, որի առնված կամ այլ ձևով, կրնանատողարարական սցենարներ, յերաժշտական յերկեր տեքստով եւ առանց տեքստի, նկարներ, գեղանկարչական, քանդակագործութեան, ճարտարապետական եւ դժանկարչական արվեստների յերկեր, գրանկարներ, աշխարհագրական քարտեզներ, պլաններ, եւքիզներ եւ արձանագործական յերկեր, վորոնք վերաբերում են գիտութեաններին, տեխնիկային կամ գրաժողովական, յերաժշտական յերկերի բնագործութեան, կրնաժողովականներ, լուսանկարչական յերկեր, կամ թե յերկեր, վորոնք ստացվել են լուսանկարչութեան համանման ձևերով եւ այլն:

5. Հեղինակի իրավունքը այն յերկի վերաբերյալ, վոր կազմված է յերկու կամ ավելի հեղինակների աշխատանքի պատկանում եւ բոլոր այդ հեղինակներին, անկախ այն բանից, թե այդպիսի համաքական յերկը կազմում է մի անջատելի ամբողջութեան կամ բաղկացած է մասերից, վորոնք պահպանում են ինքնուրույն գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակութեան: Հեղինակների փոխհարաբերութեանները այդ գեղարվեստ գործվում են իրենց համաձայնութեամբ:

6. Այնպիսի յերկերի ժողովածու կազմողներին, վորոնք չեն հանդիսանում այս կամ այն առձի հեղինակի իրավունքի առարկան (յերկեր, վորոնց վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ժամկետն անցել է, ամեն տեսակի պաշտոնական գրութեաններ, այն

և՛ որենցներ, դատական վճիռներ և այլն, ժողովրդական ստեղծագործութեան յերկեր և այլն) — պատկանում է հիշատակված ժողովածուների վերաբերյալ հեղինակի իրավունքը այն դեպքում, յիժե այդ յերկերը ինքնուրույն կերպով են վերամշակված: Նույն տեսակի իրավունք պատկանում է նաև վերև հիշատակած կատեգորիաների առանձին յերկերի խմբագրներին:

Սակայն այդ իրավունքը չի արգելում այլ անձանց հրատարակելու նույն յերկերը ինքնուրույն վերամշակութեամբ:

Այսպիսի յերկերի ժողովածու կազմողին, վերոնց հանդիսանում են այս կամ այն անձի հեղինակի իրավունքի առարկան, պատկանում է այն ժողովածույի վերաբերյալ հեղինակի իրավունքը այն պայմանով, վոր ժողովածուն կազմվի յերկերի հեղինակների իրաւունքները պահպանելով: Ժողովածույի մեջ մտած յերկերի հեղինակներին իրավունք է վերապահվում այդ յերկերը լույս ընծայել ուրիշ հրատարակութուններով, յիժե պայմանագրի մեջ ժողովածու կազմողի հետ հեղինակները այլ բան չեն սահմանել այդ մասին:

7. Հեղինակը բացառիկ իրավունք ունի իր անունով կամ պայմանական անունով (կնոթ անունով) կամ առանց անունը հիշատակելու (անոնիմ) լույս ընծայել իր յերկը՝ որենցով սահմանված ժամանակի ընթացքում, որենցով թույլ տրված բոլոր միջոցներով վերաբաշխել և տարածել իշ յերկը, այլև ամեն մի որինս րան միջոցներով դուրսբային ողուտ քաղել հիշատակված բացառիկ իրավունքից:

8. Հրատարակված դրամատիկական, յերաժշտագրամատիկական, պանտոմիմական, խորոգրաֆիական և կինեմատոգրաֆիական յերկերի հեղինակին է պատկանում իր յերկի հասարակական կատարումի բացառիկ իրավունքը:

Հրատարակված, սակայն, դեթ մի անգամ հասարակականորեն կատարված վերահիշյալ կատեգորիաների յերկերի վերաբերմամբ — համապատասխան հանրապետութւնների լուսավորութեան ժողովրդական կոմիսարիատներին իրավունք է պատկանում՝ թույլատրել այդ յերկերի հասարակական կատարումը նաև առանց հեղինակի համաձայնութեան, հեղինակի հոնարարը վճարելով դաշնակից հանրապետութւնների որոշուած թիւով սահմանված կարգով:

Վերահիշյալ կատեգորիաներից մեկի՝ հրատարակած յերկերի հեղինակը իրավունք չունի արգելելու նրա հասարակական կա-

տարուժք, սակայն, իրավունք ունի հեղինակի հոնարար ստանալու, քաղաքացիութիւնը հոգ. «Թ» կ. նախատեսուիմա՞ծ զեպքի:

Զ. Հեղինակի իրավունքի խախտում չի համարվում.

ա) ուրիշի յերկի թարգմանությունը այլ լեզվով.

բ) ուրիշի յերկից ուղղելը՝ նոր յերկ ստեղծելու համար, զորը եյապես նրանից տարբերվում է, սակայն, այն պայմանով, զոր պատմութեան յերկը դրամատիկական յերկ կամ կինո-սցենար դարձնելը և ընդհանրապէս, այլ ի նմանապես դրամատիկական յերկը կինո-սցենար դարձնելը, և ընդհանրապէս, թէև տարվում է միայն հեղինակի կամ նրա իրավաժառանգներէ կողմից

դ) գեանդելը փոքրիկ աւանձին հատվածների և նույնիսկ յիւմորիս արատապելը ծավալով աննշան դրական և այլ յերկերի, այլ և քանակով աննշան նկարների, պատկերներ, և այլն, գիտական, քաղաքական-լուսավորական և դաստիարակչական ժողովածուներում և այլ գիտական յերկերում, անպայման ցույց տալով հեղինակի անունը և աղբյուրը, վորտեղից փոխ և առնված.

դ) լույս ընծայված գրավոր և բանավոր յերկերի մասին, գրականութեան, գիտութեան և արվեստի բնագավառում տեղեկագիրներ գեանդելը, վորոնք ինքնուրույն ձևով յերկի եյական մասն են տալիս կամ թե վերաբաղում են բնագիրն ըստ կարիքի.

ե) պարբերական հրատարակութեանների տեղեկագրերի մեջ այն ճառերի գեանդելը, վորոնք տրտաւանված են հասարակական նիստերում:

դ) արտատպելը պարբերական հրատարակութեանների մեջ՝ վոչ առաջ. քան մյուս որը՝ լրագրներում յերկցած տեղեկութեանների, նմանապես և հոգվածների, վորոնք չեն կրում գեղարվեստական բնույթ, ըստ վորում արտատպված հոգվածների վերաբերմամբ հեղինակի անվան և փոխառման աղբյուրի մատնանելը պարտագիր և.

ե) արտատպելը պարբերական հրատարակութեանների մեջ Զերպարվեստների, նկարների, գրանկարների, լուսանկարների, գծագիրների և այլնի պարտագրութեանը՝ պահպանելով նույն պայմաններն ու կարգը, վորոնք սահմանված են հոգվածների արտատպելու համար (սույն հոդվածի «դ» կ.).

ը. յերաժշտականների կողմից՝ իր յերաժշտական յերկի համար այն տեքստի ոգտադորձումը, վոր փոխ և առնված ռեբիլի-

գումական յերկից, յիժե արգելք չի դրված վերջինիս հեղինակի-
կողմից իր յերկի ամեն մի որինակի վրա.

թ) ուրիշի՝ 8-րդ հոգ. մասնանշված յերկերի հասարակա-
կան կատարումը կուլտուր-կրթական բնույթ կրող հիմնարկու-
թյուններում, հաճախորդներից վճար չվերցնելու պայմանով.

ժ) պատկերավորելը քանդակագործության միջոցներով գե-
ղանկարչական յերկերի և ընդհակառակը՝ քանդակագործական
յերկերը՝ գեղանկարչության միջոցներով.

ի) վերաբաղումը փողոցներում և հրապարակներում
դաշնված գեղարվեստական յերկերի, բացառությամբ քանդակա-
գործական յերկերի պատճենագրության՝ մեխանիկական-կոն-
տակա միջոցներով.

յ) հասարակական ցուցահանդիսին ամեն տեսակ յերկերի-
ցուցադրումը, բացառությամբ այն յերկերի, վորոնց հասարակա-
կան ցուցադրումը հիդինակի կողմից արգելված է.

խ) կառուցելը շենքերի և շինանյութերի՝ հեղինակի կողմից
հրապարակված ճարտարապետական, ինժեներական և այլ տեխ-
նիկական պլանների համաձայն, յիժե՝ հեղինակը հրապարակելու
միջոցին չի մակադրել, վոր այդ իրավունքը բացառապես իրեն է
վերապահում.

ծ) պատճեններ հանելը ուրիշի յերկից՝ բացառապես անձ-
նական գործածության համար՝ առանց հիշատակելու գեղարվես-
տական կամ յուսանկարչական յերկի վրա ընադրի հեղինակի
ստորագրությունը կամ մոնոգրամը, ըստ վորում քանդակագոր-
ծական յերկերից մեխանիկական կոնտակտ միջոցներով այգալի-
սի պատճեններ հանելը արգելվում է.

կ) ողատագործելը գեղարվեստական և յուսանկարչական յեր-
կերի՝ Ֆաբրիկ-գործարանային, տնայնագործական և արհեստա-
վորական արդյունաբերության ապրանքների վրա՝ այն պայ-
մանով, վոր հեղինակին հոնարար վճարվի զաշնակից հանրապե-
տությունների որինսդրության համաձայն սահմանված կարգով
ու չափերով.

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ 1. Բացառիկ գեպքերում, յերբ
պատմվածքային յերկը դրամատիկական կամ կինո-սցենա-
րի վերափոխելու և ընդհակառակը, կամ թե դրամատիկա-
կան յերկը կինո սցենարի և ընդհակառակը վերափոխելու
համար (սույն հոդվածի 4-րդ կ.) չի ստացվում հեղինակի
համաձայնությունը, վերափոխության թույլտվությունը

տալիս և այն հանրապետութեան լուսավորութեան ժողովրդական կոմիտայի տարածումը, վերի տերրիտորիայի վրա մասշին և յուս ընծայել այդ վերափոխութեանը: Այդպիսի գեղարուստ հոնարար վճարելու կարող վորոշում և և գաշնակից հանրապետութեանները որենսդրութեամբ:

ԵՄԱՆՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆ, 2. Դաշնակից հանրապետութեանները որենսդրութեամբ վորոշում ևն այն հատվածների և ամբողջական յերկրի սահմանային չափերը, վորոնց աշտատակը թույլատրվում և սույն հողվածի շղթ Կ. մեջ հիշատակված կարգով:

10. Հեղինակի իրավունքը, այն բացառութեաններով, վոր սահմանված ևն 11, 12 և 13 հողվածներում, պատկանում և հեղինակին ցմահ, իսկ նրա ժառանգներին—այն ժամկետների սահմանում, վոր նախատեսված ևն 15 հողվածում:

11. Թորհոգրաֆիական, պատմութեական յերկրի, կենսատոգրաֆիական սցենարների և կենս-ժապավենների համար հեղինակի իրավունքից ոգտվելու ժամանակամիջոց սահմանվում և տաս տարի:

12. Լուսանկարչական յերկրի և լուսանկարչութեան համանման միջոցներով ստացված յերկրի համար սահմանվում ևն տասնձին նկարների համար հինգ տարի, իսկ նկարների ժողովածուների համար տաս տարի:

Լուսանկարչական պատկերների վերաբերմամբ լուսանկարչ-հեղինակի իրավունքը պահպանելու համար պահանջվում և, վոր յուրաքանչյուր որինակի վրա նշանակվի՝ լուսանկարչի ֆիրման կամ անունը, ազգանունը և բնակավայրը, այլ և լուսանկարչական յերկի լույս ընծայելու տարեթիվը:

13. Ժուրնալներ և այլ պարբերական հրատարակութեաններ, այլ և հանրագիտական բառարաններ հրատարակողների համար հեղինակի իրավունքը ճանաչվում և այդ հրատարակութեանների վերաբերյալ ամբողջապես, նրանց լույս ընծայման որից տաս տարի ժամանակամիջոցում:

Հիշյալ հրատարակութեանների աշխատակիցները պահպանում ևն հեղինակի իրավունքը իրենց առանձին յերկրի վերաբերյալ, յիթե մի այլ բան չի սահմանված պայմանագրի մեջ:

14. Ամեն մի յերկ համարվում և լույս տեսած այն տարվահունվարի 1-ից, վորի ընթացում սույն անգամ իրավական

հիմունքով նա հրատարակված և յեղիչ համապատասխան տիրանիկական միջոցով:

Ժամանակը հաշվարկելու տեսակետից հրատարակության հետ հավասարեցվում են՝ հասարակական ներկայացումը դրամատիկական և յերաժշտա-դրամատիկական յերկերի, հասարակական կատարումը յերաժշտական յերկի, հասարակական ցուցադրումը կերպարվեստների, լսականկարների, այլև լուսանկարչության համանման միջոցներով ստացված յերկերը, ինչպես նաև հարտարապետական յերկերի կառուցումը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Յերկերի լույս ընծայվելու ժամանակը հեղինակը կարող և տրամադրել դաշնակից հանրապետությունների որենսդրությամբ սահմանված կարգով:

15. Հեղինակի մահից հետո հեղինակի իրավունքն անցնում և նրա ժառանգներին տասնհինգ տարի ժամանակամիջոցով, հեղինակի մահացման տարվա հունվարի 1-ից սկսած, բացառությամբ դեպքերի, վոր նախատեսված են 11, 12 և 13 հոդվածներում, յեւր հեղինակի իրավունքն անցնում և ժառանգներին միայն հեղինակի մահացման որը չլրացած՝ որենքով սահմանված ժամանակամիջոցի մնացորդին:

Հեղինակի իրավունքի դրամական գնահատումը, վոր անցնում և հեղինակի ժառանգներին, չի մտցվում ժառանգական գույքի ընդհանուր գնահատման մեջ՝ ժառանգության վրա հարկ նշանակելու միջոցին:

16. Հեղինակի իրավունքը մասնավորապես թիւմըողջապես կարող և վաճառվել հրատարակչական պայմանագրի համաձայն, կտակի հիման վրա կամ թիւ այլ միջոցով:

Հեղինակի իրավունքը զիջող պայմանադիրը պետք և կատարվի գրավոր կերպով և պարունակի հեղինակի իրավունքը ոգտագործելու բնույթի և պայմանների ճշգրիտ ցուցմունքներ:

Պայմանագրի համար սահմանված գրավոր ձևի չպահպանումը գրկում և կողմերին վեճ յեղած դեպքում պայմանագիրը անգնելու համար մեջ բերել վկաների ցուցմունքները, սակայն, նըրանց չի գրկում գրավոր ապացույցներ բերելու իրավունքից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Դրավոր ձեւ պարտագիր չի այն պայմանագրի համար, վորով վաճառվում և հեղինակի իրավունքը պարբերական հրատարակությունների և հարտ-

գիտական քառարանների մեջ տպագրվելու համար նշանակ-
ված յերկերի վերաբերյալ:

17. Դաշնակից հանրապետութիւնների որոնադրութեամբ
սահմանվում են՝

ա) նորմաներ, վորոնք կանոնավորում են հրատարակչական
պայմանագիրը դրական յերկի վերաբերմամբ, մասնավորապէս՝
պայմանագրի պարտագիր ընդանդակութունը, նրա ուլթի ժա-
մանակամիջոցը, հոնարարի մինիմալ չափը վորոշ տիրաժի միջո-
ցին, այլ և այն վերջնակեար, վորի ընթացքում պետք է լույս
ընծայվի պայմանագրով պայմանագրուված ամբողջ հրատարակու-
թիւնը (միաժամանակ թե մաս-մաս)։

բ) հրատարակչական պայմանագրի պարտագիր ընդանդակու-
թիւնը՝ յերաժշտական յերկերի վերաբերմամբ, այլ և կերպար-
վեստի յերկերի լուսանկարչութեան և այն յերկերի վերաբերմամբ,
վորոնք ստացվել են լուսանկարչութեան համանման միջոցներով։

գ) նորմաներ, վորոնք կանոնավորում են յերկի հասարա-
կական կատարումի իրավունքը գիշելու վերաբերյալ պայմանա-
գիրը, մասնավորապէս պայմանագրի պարտագիր ընդանդակու-
թիւնը դրամատիկական, յերաժշտական և յերաժշտա-դրամա-
տիկական յերկերի հասարակական կատարումի իրավունքը գի-
շելու վերաբերյալ պայմանագրի ուլթի վերջնակետը, մի պայ-
մանագրով թույլատրելի հասարակական կատարումների սահման-
յալ թիվը և այն ժամանակամիջոցը, վորի ընթացքում պետք է
գլուխ դա ներկայացումը։

18. Հրատարակիչը և ներկայացում տվող ձեռնարկութիւնը
իրավունք չունեն ըստ իրենց հայեցողութեան հեղինակի կեն-
դանութեան ժամանակ՝ առանց նրա համաձայնութեան՝ վորեւ
լրացում, կրճատում և առհասարակ փոփոխութիւն մտցնել վոչ
յերկի, վոչ վերնագրի, վոչ ել յերկի հեղինակի անվան մեջ։ Հրա-
տարակիչը նույնպէս իրավունք չունի հեղինակի կենդանութեան
ժամանակ՝ առանց նրա համաձայնութեան՝ նրա յերկերը դար-
դարել նկարներով։

19. Հեղինակի իրավունքը խախտելուց առաջացած վնաս-
ները յենթակա յեն հատուցման գաղնակից հանրապետութիւն-
ների որոնադրութեան համաձայն։

20. Ամեն մի յերկի հեղինակի իրավունքը կարող է գնվել
հարկադրական միջոցներով ԽՍՀ Միութեան կառավարութեան
կամ այն գաղնակից հանրապետութեան կառավարութեան կողմից։

«Պարի տերրիտորիայի վրա ավելի յերկր տառաջին անոամ լույս և
տեսել կամ թե զտնվում և ձեռագրի, ևսքիզի կամ մի այլ որչեզե-
տիվ ձևով»

ԽՍՀ Միության ԿԳԿ Նախագահ՝ Մ. ԿԱԼԻՆԻՆ

ԽՍՀ Միության ԺԿԽ Փոխնախագահ՝ ՅԱ. ԲՈՒՁՈՒՏԱԿ

ԽՍՀ Միության ԿԴԿ Քարտուղար՝ Ա. ՅԵՆՈՒՔԻՉԵ

Մոսկվա—Կրեմլ.

1928 թ. մայիսի 16.

ԽՍՀՄ Որենքն. և Ջարգ. Ժողով. մեջ 1928 թ. № 27, հոդ. 245 246

Հ ա վ ե յ վ ա ծ Խ

Վ Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

ՀՍԽՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻ ՅԵՎ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՍԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ

Հեղինակի իրավունքի կամեմադրություներ հաստատելու մասին

1930 թ. փետրվարի 10 ին

ԽԳՀՄ Կենտրոնական և Ժողովուրդների 1920 թ. մայիսի
16-ի «Հեղինակի իրավունքի հիմունքների մասին» ղրգողման
(ԽՍՀՄ Որ. և Կարգ. Ժող. 1928 թ. № 27, հոդ. 246) և Անդր-
կենտրոնական Նախագահության 1928 թ. ապրտառի 13-ի վո-
րողման հիման վրա Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեն և Ժո-
ղովրդական Կոմիտեների Խորհուրդը ՎՈՐՈՇՈՒՄ ԵՆ —

Հաստատել հեղինակի իրավունքի կանոնադրություներ:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Նախագահ՝ Ս. ԿԱՍՅԱՆ

Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի Նախագահի

Տեղակալ՝ Թ. ՄԱՆԴԱԼՅԱՆ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի

Քարտուղար՝ Գ. ՄՈՎՍԵՍՅԱՆ

Յերևան.

ԿԱՆՈՆԱԿՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ

Հեղինակի իրավունքը և նրա որակյալն ր.

1. ՀԱՅԷ, կամ ԽՍՀՄ կադմի մեջ մտնող հանրապետու-
թյան հանրի սահմաններում լույս տեսած, կամ ձևագրի, եսկիդի
կամ այլ որչեկտիվ ձևով գտնվող յերկերի վերաբերմամբ հեղինա-
կը կամ նրա իրավահաջորդները հեղինակի իրավունք են վայել-
լում անկախ նրանց քաղաքացիությունից:

2. Արտասահմանում լույս տեսած, կամ ձևագրի, եսկիդի
կամ այլ որչեկտիվ ձևով արտասահմանում գտնվող յերկերի վե-
րաբերմամբ հեղինակի իրավունքը ընդունվում և պաշտպանվում
է միայն ԽՍՀՄ և համապատասխան պետութայն միջև հասուկ
համաձայնություն գոյություն ունենալու դեպքում և միայն այդ
համաձայնություն սահմաններում:

3. ԽՍՀ Միության քաղաքացի հեղինակը և նրա ժառանգ-
ները ոտար պետութայն մեջ լույս տեսած, կամ ձևագրի, ես-
կիդի կամ այլ որչեկտիվ ձևով ոտար պետության տերիտորիա-
յում գտնվող յերկերի վերաբերմամբ ՀՍՀՄ սահմաններում հեղի-
նակի իրավունքի պաշտպանություն են վայելում անկախ այն
հանգամանքից՝ այդ պետության և ԽՍՀՄ միջև գոյություն ունի
3-րդ հոդվածով նախատեսված համաձայնություն, թի վոչ:

Հեղինակի իրավահաջորդները, բացի ժառանգներից, այս
հոդվածում մատնանշված յերկերի վերաբերմամբ ԽՍՀՄ սահման-
ներում հեղինակի իրավունքի պաշտպանություն չեն վայելում:

4. Հեղինակի իրավունքը տարածվում է գրականության,
գիտության և արվեստի բոլոր ճյուղերի վերաբերյալ յերկերի
վրա, անկախ նրանց ստեղծման յեղանակից ու ձևից և նրանց
արժեքից ու նպատակից. այն է՝ բանավոր յերկերի (ճառեր, զա-
տախտություններ և այլն), գրավոր յերկերի (գրքեր, հոդված-
ներ, ժողովածուներ և այլն), թարգմանությունների, գրամու-
տիկական և յերաժշտական գրամատիկական, խորհրդրաֆիկ յեր-
կերի և մեջախաղերի (պանտոմիմ) վրա, վորոնց բնականաաբ-
ման վերաբերմամբ կան գրավոր կամ այլ ձևով շարադրված յու-
ցումներ, կինեմատոգրաֆիկ սցենարիաների, կինեմատոգրաֆիկ
ցուցադրությունների, յերաժշտական յերկերի վրա՝ տեքստով և
տառնց տեքստի (վորոնց թվում նաև կինոֆիլմերի նվագակցու-

թյան համար գրված յերաժշտական յերկերի), նկարների, իշխուստարացիաների վրա, նկարչական արվեստի, քանդակագործության, ճարտարապետության և գծանկարչական գործերի վրա՝ աշխարհադրական քարտեզների, պլանների, եսկիզների և պլանաիկ գործերի վրա, վորոնք վերաբերում են գիտություններին, տեխնիկային կամ դրամատիկական կամ յերաժշտական դրամատիկական յերկի բնավորությանը, կինոֆիլմերի վրա, լուսանկարչական կամ համանուն յեղանակով ստացած դործերի վրա և այլն:

5. Յերկու կամ մի քանի հեղինակների համաքական յերկի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունք են վայելում նրանք բոլորը, ունեալն այն հանգամանքից՝ այդ համաքական գործը մի անբաժան ամբողջութուն է կազմում, թե կազմված է առանձին մասերից, վորոնցից յուրաքանչյուրը պահպանում է իր ինքնութունը գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակությունը:

Այս դեպքում համահեղինակների (соавторы) փոխաբերությունները վորոշվում են նրանց համաձայնությամբ:

Համաքական յերկի յուրաքանչյուր համահեղինակ հեղինակի իրավունք է վայելում իր մասի վերաբերմամբ միայն այն դեպքում, յեթի այդ մասը ունի ինքնուրույն գիտական, գրական կամ գեղարվեստական նշանակութուն, և մյուս համահեղինակների հետ կնքված համաձայնությամբ այլ բան չի նախատեսված:

6. Վորեն մեկի հեղինակի իրավունքի որչեկտը չկազմող գործերի (այնպիսի յերկերի, վորոնց նկատմամբ հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցը լրացել է, ամեն անսակ պաշտոնական փաստաթղթերի, ինչպես որինակ՝ որենքների, դատական վճիռնակի և այլն, ժողովրդական ստեղծագործության արտագրությունների և այլն) ժողովածուներ կազմողներին այդ ժողովածուների վերաբերմամբ հեղինակի իրավունք է վերապահվում միայն այն պայմանով, յեթե նրանք ինքնուրույն կերպով վերամշակում են այդ գործերը՝ Նույնպիսի իրավունք է վերապահվում այն խմբագիրներին, վորոնք վերահիշյալ կատեգորիաների պատկանող առանձին գործեր են լույս ընծայում: Այդ իրավունքը, սակայն, չի կարող արգելք լինել, վորպեսզի այլ անձինք այդ նույն գործերը հրատարակեն ինքնուրույն վերամշակությամբ:

Պարեն մեկի հեղինակի իրավունքի որչեիտը կադող յեր-
կրքի մաղով-մա կադողին աչդ մողովածուի վերաբերմամբ հե-
ղինակի իրավունք և վերապահում միայն այն դեպքում, յիւր
մաղովածուն կադողած և հեղինակների իրավունքների պահպան-
մամբ Լիւյ մողովածուի մեջ մողոված յերկերի հեղինակներին
իրավունք և վերապահում աչդ յերկերը լույս ընծայելու աչդ
հրատարակութեաններով, յեթև մողովածու կադողի հետ կընք-
ված համաձայնութեամբ աչդ րան չի նախատեսված:

7 Հեղինակը քաղաքի իրավունք ունի իր անունով կամ
պաշտանական անունով (պսևդոնիմ) կամ առանց անունը նշա-
նակելու (անոնիմ) լույս ընծայելու իր յերկը և որենքով սահ-
մանված մասնակի ընթացքում որենքով թույլատրված բոլոր
հարաբեր յեղանակներով վերաբաղակցու և սարածելու այն,
ինչպես նաև իր աչդ քաղաքի իրավունքից որինական բոլոր
յեղանակներով յառի-կան զու՝ սահմանու:

8 Հասարակ վաճառքում գրաժատիկական, յերաժշտական, յն-
քաժատական գրաժատիկական, մեջախաղի, խորհրդաքի և կի-
նեմատոգրաֆիկ յերկերի հեղինակը քաղաքի իրավունք ունի
իր յերկի հրատարակային կատարման վերաբերմամբ:

Վերահիշյալ կատեգորիային պատկանող հրատարակված,
թեկուզ մեկ անգամ հրատարակով կատարված, յերկերի վերա-
բերմամբ Լուսավորութեան մաղովդական կրթաարխարին իրա-
վունք և վերապահում թույլ առն յրանց հրատարակային կա-
տարումը նաև առանց հեղինակի համաձայնութեան, հեղինակի
հասանելի հետքերը մեարելու պայմանով:

Մասնանշված կատեգորիաներից յորեկ մեկին պատկանող
հրատարակված յերկի հեղինակը իրավունք ունի արդիկու նշա
հրատարակային կատարումը, սակայն իրավունք ունի հետաք
սահմանու, քայի Ծ հոդ. Ծ կետով նախատեսված դեպքից:

9. Հեղինակի իրավունքի թախտում չի համարվում՝

ա) արիշի յերկի թարգմանութեանը մի աչդ լիզվով, այս-
ինքն՝ թարգմանական յերկի հեղինակ և համարվում թարգմա-
նիչը:

2) արիշի յերկից ոգովիլը՝ նրանից եյապիս աւերելիլող
նոր յերկ ստեղծելու համար, այն պայմանով միայն, վարպետի
պատմողական յերկերը գրաժատիկականի ու կինեմատոգրաֆա-
կանի վերածելը և ընդհակառակը, ինչպես նաև գրաժատիկական
յերկերը, կինեմատոգրաֆիկի դերածելը և ընդհակառակը, կա-

տարւի միայն հեղինակի կամ նրա իրավահաջորդների համաձայնութեամբ.

3) գրական և այլ յերկերը, նկարները, բնագիտագրաբանները և այլ գործերը գիտական, քաղաքական-լուսավորական ու գրադրոցական ժողովածուների և գիտական աշխատութեանների մեջ ամբողջութեամբ արտատպելի կամ նրանցից կտորներ զետեղելը՝ հեղինակի և արտատպութեան ազդեցութի պարտադիր մատնանշումով, յիմի մեկ հեղինակի յերկից վերցրածը ընդհանուր առմամբ ամէկի չէ:

ա) արձակ յերկերի համար—10.000 տպագր. նշանից,

բ) չափածո յերկերի համար—60 տողից,

գ) յերաժշտական գործերի համար—մեկ քառարդ նոտաթերթից.

դ) կերպարվեստի արտագրութեանների համար—ամբողջ հեղինակի գործի մեկ վերարտադրութեանից (սեպրագուկցիա):

ԾԱՆՈԹՈՒԹԵՒՆ.—Ժողովածուների կամ գիտական աշխատութեանների մեջ կարելի չէ ուրիշի յի կերից այս հոդվածով նախատեսված նորմաների յետապահելից վող ամէկի չափով զետեղել նաև տուանց հեղինակի համաձայնութեան, սակայն նրան հոնարար վճարելու պայմանով (հոդ. 45):

4) գրականութեան, գիտութեան և արվեստի վերաբերյալ լույս տեսած բանավոր և գ. ավուր յերկերի մասին հաշվետվութեաններ տպելը, վորոնք յերկի ելութեանը առկա են ինքնաբերական ձևով կամ իսկականի վերարտադրութեամբ.

5) հրապարակային նիստերում արտասանած ձեռքը պարբերական հրատարակութեաններում զետեղելը.

6) լրագրերում լույս տեսած հաղորդագրութեանները, ինչպես նաև բնատրամական բնույթի հաշվետվութեանները վող շուտ քան հաջորդ որը պարբերական հրատարակութեաններում արտատպելը. այս դեպքում պարտադիր և մատնանշել արտատպվող հոդվածների հեղինակների անունը և արտատպութեան աղբյուրը

7) պարբերական հրատարակութեանների կողմից կերպարվեստի գործերի, նկարների, խլիպատաքիանների, լուսանկարների, գծագրերի և այլ գործերի վերարտադրութեաններն արտատպել-

ըր, հողմաների արատապաթյան համար սահմանված պարտա-
ների ու կարգի պահպանմամբ (նախորդ կետ)։

8) ուրիշի գրական չերկից վերցրած տեղաւոր կոմպոզիտորի-
կոմպիլի իր յերաժշտական գործի համար պատագործելը, չէլէն ալը
չերկի հեղինակը իր չերկի յուրաքանչյուր որինակի վրա ողոր-
պործման արգելքի մասին հիշատակութեւն չի աւելը։

9) նախորդ հողմանում մատնանշված չերկերը կուրուր-
ուսաւորակաւ բնույթի հիմնարկներում հրապարակուիլուն առ
պարծելը՝ համախորդներէց վնար չգանձելու պաշտանդի։

10) նկարչական գործերը քանդակագործութիւն միջոցնե-
րով պատկերելը և ընդհակառակը, քանդակագործութեան արդ-
շունքները նկարչութեան միջոցներով պատկերելը։

11) փողոցներում և հրապարակներում գրված գեղարվես-
տական գործերի վերաբաւեցութեւնը, բացառութեանը քանդակ-
ագործութեան աշխատանքները մեքենայական կոնստրուկցիոն ճի-
շանակով պատճենահանելու քեպքերի։

12) ամեն տեսակ գործերի հրապարակաշին ցուցանանքներով
պատկերելը, բացի այն գործերից, վորոնց հրապարակաշին ցու-
ցադրումը արգելված և հեղինակի կողմից։

13. հեղինակի հրապարակած նարատապեսական, նարատա-
րագրական և այլ տեսնիկական պատանքի, գծագրերի ու նկա-
ների համեմատ շննքեր ու կատուցվածքներ շինելու չէին նկի-
նակը հրապարակելիս հիշատակութեւն չի աւելը ալը իրաւունք
բացառուական իրեն վերապահելու մասին։

14) ուրիշի գործերից պատճեն հանելը՝ բացառութեւն տնե-
նական գործածութեան համար և ստանց գեղարվեստական շն-
կի կամ լուսանկարչական գործերի պատճենի վրա լանկան
բնագրի հեղինակի տառագրութեւնները կամ մոնագրամները
չնկուի քանդակագործական աշխատանքներից մեքենայական կոն-
ստրուկցիոն ճիշանակով ալը պիտի պատճեններ հանելը ալը իր-
ւունք և։

15) գեղարվեստական և լուսանկարչական գործերի ողոր-
պործումը գործարանային-անաշխատորմակին և սահմանաշին
արդշունքներութեան արտագրանքների վրա հեղինակին ալը
վործման 45 հող. մատնանշված կարգով և շահներով հոնարագ-
րվաւրելու պաշտանով։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այն բացառիկ քեպքերում, յիւր
հեղինակի համաձայնութեւնը չի ստացվում պատմագրական

այն ատօմա հունվարի 2-ից, զորի ընթացքում տառփին անդամ
արինուշափ կերպով հրատարակվել և համապատասխան անխնդ-
րական յեղանակով:

Ժամանակակիցը հաշվելիս հրատարակութուններին ևն
համապատասխան՝ սրանմանիկական և յերաճյառական-պատաս-
կական յերկրի հրապարակային ընտրութեանը, յերաճյառ-
ական յերկի հրապարակային կատարումը, կերպարվեալի, չուս-
կարդական ու սրան համանման յեղանակով ստացվող յերկրի
հրապարակային ցուցադրումը և նախադասականն պորմերի
կատարումը:

ՆԱԼՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Հեղինակը և նրա ժառանգները
իրաւունք ունեն տնտեսագրութեան յերկի լույս անտեսութեան կամ
տառփին հրապարակային կատարման, իսկ կերպարվեալի և
նման պորմերի հրապարակային ցուցադրման ժամանակը,
համապատասխան հաշարարութեան տառփ և պորմերով
էռաւաճութեան ժողովրդական կոմիտարիատում պահվող
մատյանի մեջ:

Յերկի կամ պորմի տնտեսագրութեանը տառացւոյց և
և հաստատում և այն տառփին ժողովումը, զորից սկսվում և
հաշվում և հեղինակի իրաւունքը, յի՞նչ գաւառական կառ-
դով հեկտարակը չի սահմանված: Այդ տնտեսագրութեանը
տրվի չի հանդիսանում յերբորդ անձանց համար տնտե-
սագրման յերկի վերաբերմամբ հեղինակի իրաւունքի մո-
տին վե՛ հարուցելու: Յերկի կամ պորմի տնտեսագրութեան-
նից հրաժարվելը շահագրգռված անձանց չի զրկում յերկի
կամ պորմի հրատարակութեան ժամանակը հարկ չեղած
դեպքում այլ յեղանակով տառացւոյց իրաւունքից:

Տնտեսագրութեան կարգը սահմանում և էռաւաճութեան
թեան ժողովրդական կոմիտարիատը:

15. Հեղինակի մահից հետո հեղինակի իրաւունքը անցնում
և նրա ժառանգներին 15 տարի ժամանակով, հաշված հեղինակի
մահվան տարվա հունվարի 1-ից, քաջատնայմա՛ր 11, 12 և 13
հոգւածներով նախատեսված դեպքերից, յերբ հեղինակի իրա-
ւունքը ժողանդներին անցնում և միայն այնքան ժամանակով,
զորը համապար և որենքով սահմանված ժամանակամիջոցն՝ հե-
ղինակի մահվան ժողովումին չլրացած մնացորդին:

Հեղինակի ժառանգներին անցնող հեղինակի իրաւունքը:

ըրաժանեան զնահատաւթյանը չի մտնում ժառանգական. դուք ընդհանուր ցնահատաւթյան մէջ ժառանգութեան հարկը հաշվեցէ՛ք:

III. Հեղինակի իրավունքի ուստումը

Է. ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱՊԻՐ

16. Հեղինակի իրավունքը ամբողջովին կամ մասամբ կաշտօղ և ուստովիչ հրատարակչական պայմանագրի և կտակի հիման վրա կա՝ որինական այլ չհղանակով:

Հեղինակի իրավունքի ուստումն վերաբերյալ պայմանագիրը պետք և կնքվի գրավոր ձևով: Գրավոր ձևը չպահպանելը զրկում է հեղինակին՝ վեճ ծագելու դեպքում ի հաստատութեան պայմանագրի վկաների ցուցմունքների վրա հիմնվելու իրավունքից, սակայն նշանց չի զրկում գրավոր ապացույցներ բերելու իրավունքից:

ՅԱՆՈՐՈՒԹՅԱՆ. — Գրավոր ձևը պարտադիր չէ այն պայմանագրերի համար, վորոնք կնքվում են պարբերական հրատարակութեաններու և հանրագիտական բաւարաններու մտովեք յերկրի վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքը ուստելու դեպքում:

17. Հրատարակչական պայմանագիրը և համարվում այն պայմանագրերը, վորի գորութեամբ հեղինակը վորոշ ժամանակով դիմում է որչեւիսի ձև ստացած իր յերկը հրատարակելու և տալով թացառի իրավունքը, իսկ հրատարակիչը պարտավորվում է հիշյալ յերկը լույս բնծայել իր միջոցներով և ձեռք առնել իրենից կախված միջոցներն այն տարածելու համար: Թույլ և տրվում հրատարակչական պայմանագիր կնքել այնպիսի յերկերի վերաբերմամբ, վորոնք պայմանագիրը կնքելու պահին դեռ անհայտ էին նախ (զրական պատվեր):

Հեղինակն իրավունք ունի իր յերկերի լիակատար թողութեան հրատարակութեան մէջ մտցնելու նաև այն յերկերը, վորոնք հրատարակութեան իրավունքը նա դիմել և այլ անձանց:

18. Հրատարակչական պայմանագրով պետք և ճշտորեն վերաբերել հեղինակի ուստովի իրավունքից սղտվելու բնույթն ու պայմանները. մասնավորապես, պետք և մասնանշի՝ առաջին հրատարակութեան ախրածը, իսկ յեթե մի քանի հրատարակու-

թշուհն և նախատեսված, — նաև հետագա հրատարակութուններն, յերկր յույս բնծայելու ժամանակամիջոցը, հեղինակին տրվող հոնարարի շափը և հրատարակչական պայմանագրի ժամանակամիջոցը, պահպանելով այս վորոշման հետագա հողվածնությունն սահմանվող սահմանափակումները: Եկթե հրատարակչական պայմանագրով չի նախատեսված, զոր հրատարակչությունն իրավունք ունի յերկր վերահրատարակել, ապա հրատարակչությունը կարող և յերկր վերահրատարակել մոլ այլ կերպ, բայց յեթե յուրաքանչյուր հերթական վերահրատարակության համար ստանալով հեղինակի գրավոր համաձայնությունը:

19. Հրատարակչական պայմանագիրը կարող և կնքվել շորստարուց մոլ ամիսի ժամանակով:

Այս ժամանակը հաշվվում և պայմանագիրը կնքելու կամ ձեռագիրն ընդունելու որից, յեթե այդ ամիսի ուշ և տեղի ունեցել, կամ ընդունման համար սահմանվող ժամանակամիջոցները յրանալու որից, յեթե ձեռագիրն ընդունվել և պայմանավորված ժամանակից ուշ:

Յերկու կամ մի քանի հատորից բաղկացած յերկրի համար հիշյալ ժամանակամիջոցը հաշվվում և վերջին հատորի ձեռագիրը հրատարակչությանը հանձնելու որից:

Այս հողվածում մասնանշված հրատարակչության պայմանագրի ժամանակամիջոցը չի տարածվում յերաժշտական, յերաժշտական-գրամատիկական գործերի, կերպարվեստի, ինչպես նաև յուսանկարչական ու համանման արտադրությունների հրատարակչության մասին կնքվող պայմանագրի վրա:

20. Իրական (գիտական, հրապարակախոսական, գեղարվեստական արձակի, բանաստեղծության, դրամատուրգիայի, մանկական, քննադատական և թարգմանական ղեղարվեստական) յերկրի հրատարակչության և տարածման իրավունքը հրատարակչության պոլն ոտարելու համար հեղինակին հասանելի մարձատրության շափը չի կարող ՀՄՁԸ Ժողովրդական կոմսարների Պարգի կողմից սահմանվող կողարներից պակաս լինել:

21. Մեկ հրատարակչության որինակների առաջնագույն քանակությունը (ախրածը), մորը նկատի յն աւովում հոնարարը հաշվելիս, չի կարող գերազանցել այս վորոշման նախորդ հողվածի կարգով սահմանվող նորմաներից:

Այս հողվածի կանոնը չի կարող արգելք լինել, վերաբաղի

հրատարակիչը մի քանի հրատարակություններ միաժամանակ լույս ընծայի:

22. Հրատարակելը պարտավոր և յերկը լույս ընծայելու պայմանագրով վորոշված ժամանակամիջոցում, վորը չի կարող համենայն դեպս ավելի լինել:

ա) պարբերական հրատարակություններին, ինչպես նաև մինչև հինգ տպագրական թերթի ծավալով գրքերի համար—վեց ամսից:

բ) մինչև 10 տպագրական թերթի ծավալով այլ գրական յերկերի համար—մեկ տարուց:

գ) այս հոդվածի «ա» և «բ» կետերի տակ շրնկնող գրական յերկերի համար—յերկու տարուց:

Այդ ժամանակա'իջոցները հաշվվում են պայմանագիրը կնքելու որից, յիթի ա'յդ ավելի ուշ և տեղի ունեցել, կամ րնդունման համար սահմանվող ժամանակամիջոցները լրանալու որից, յիթի ձեռագիրն ընդունվել և պայմանագրված ժամանակից ուշ:

23. Թիթի հրատարակությունը տեղի չունենա պայմանագրով կամ որենքով սահմանված ժամանակամիջոցում, ապա հրատարակչությունը պարտավոր և անհապաղ հեղինակին ժնարկու ամբողջ հոնարարը (100 տոկոս) հրատարակչության կողմից տպագրության համար հաշմնություն գումար ձեռագրի ծավալի համեմատ:

Նախորդ հոդվածում (հոդ. 22) մատնանշված ժամանակամիջոցը լրանալուց հետո հրատարակչությանը նույն հոդվածում հիշատակված յուրաքանչյուր ժամանակամիջոցի կեսի չափով արտոնյալ ժամանակամիջոց և տրվում յերկը լույս ընծայելու համար: Եթի ա'յդ արտոնյալ ժամանակամիջոցների ընթացքում յերկը լույս չի ընծայվում, ապա հեղինակի միակողմ գիմումի հիման վրա պայմանագիրը դադարում և, և ձեռագիրը վերադարձվում և հեղինակին:

24. Հրատարակչությունը կարող և յերկի հրատարակչության իրավունքը զիջել մի ուրիշ անձի միայն հեղինակի կամ, հեղինակի մահվան դեպքում, ն'ա իրավահաջորդների գրավոր համաձայնությամբ:

25. Այս վորոշման 18, 23 և 24 հոդվածները տարածվում են նաև այն հրատարակչական պայմանագրերի վրա, վորոնք

վերաբերում է՝ յերաժշտական, յերաժշտական դրամատիկական,
յերկերի և կերպարգիտության, յուսանկարչական և նման դրամիչ/իւն:

26. Կրակաւ (շորի թիւով նաեւ գրեական աւ հրապարակախոսական), յերածշտական և յերածշտական-գրածատելական յերկերի հրատարակութեան արդարեւ պաշտանագիրը աստեանում և Լուսնոգիտարը, համաձայնեցնելով Անդրապարի ժողովածայի ՀԱՅԶ Լիւսգորի Վարչութեան և Արհեստագիտական Միութեան ներքին խորհրդի հետ:

Հրատարակչական պայմանագրերը կարող են պարունակել նաև աշխարհի պայմաններ, վերջին նախատեսված և շեն համապատասխանում ախպային պայմանագրի պայմաններին, ապա պայմանագրի պայմաններին համաձայնում լինելու անհրաժեշտ է պայմանները պայմանները ու վերադառնալու և անհրաժեշտ է իրենց ուժը կարգրած, իսկ աշխատանքի մահմանում կողմերի իրավունքները ու պարտականությունները աշխարհի գեղեցիկում վերջինում են ախպային պայմանագրի համապատասխան հոգիներին համաձայն:

27. Հեղինակի մահից հետո հրատարակիչը իրավունք չունի իր հայեցողությամբ վերևի լրացումը, կրճատում և ընդհանուր առմամբ փոփոխություն մտցնելու յերկի վերնագրի և նրա վրա նշանակված հեղինակի անվան մեջ, ինչպես նաև յերկին իշխատարարական կցելու ասանց հեղինակի մասանդների համաձայնեցման, մինչև հեղինակի իրավունքի ներգրծումը յան ժամանակած ֆոցը շրանայր:

Այս առթիվ հեղինակի ժառանգորի հետ համաձայնե-
լի չուն չկայանալու դեպքում հրատարակելիք այդ համաձայնե-
լի չունը ստանալու համար կարող ե գրմիւ Հուսաւորուելի չան Ժո-
ղայրդական կոմսարքաւին:

28. Հեղինակի իրավունքի ներդրածության ճամանակամիջոցը լրննալուց հետո նախորդ հոդվածով նախատեսված փոփոխությունները կարող են մտցվել Լուսավորության Փաշտօնընդհանուր Կանխարժուտի թույլտվությամբ:

2. Բնակարանային (постановочный) պայմանագիրը

29. Դրամատիկական, յերամշտական-սքրամատիկական, խո-
րեզդրաֆիկ կամ կինեմատոգրաֆիկ է՝ հրատարակված յերկերի բն-
նագրման և հրադարակային կառավարման իրավունքը առաջված
և ժխտյն բնակառարման պայմանադրի հիման վրա:

Բնակատարման պայմանագիրը և կազմում այն պայմանա-
գիրը, վորի գորութեամբ հեղինակը իր յերկի հրապարակային
կատարման իրավունքը զիջում է, իսկ բնակատարողը (անսլա-
քանային ձեռնարկութունը) պարտավորում է իրագործել նրա
բնակատարումը (հրապարակային կատարումը) վորոշված ժա-
մանակամիջոցում:

Թույլ է տրվում բնակատարման պայմանագիրը կնքել
նաև այնպիսի յերկի վերարհիւմամբ, վորը պայմանագիրը կնքելու
պահին դեռ որչիկտիմ է և չի ստացել:

30. Չհրատարակված յերկի բնագործման բացառիկ իրավուն-
քը թատրոնին հանձնելու հանդամանքը հեղինակին չի զրկում
նույն յերկի բնագործումը բանվորական և կարմիր բանակային
ակումբներին հանձնելու իրավունքից՝ թեկուզ նույն այն քա-
ղաքում, վորտեղ բնագործումը հանձնված է թատրոններին և
նման այլ տեսլարանային ձեռնարկութուններին:

31. Բնակատարման պայմանագրի մեջ պետք է նշտրեն-
վորուշված լինեն ստարվոդ իրավունքից ոգավելու բնույթը, ծա-
վալը և պայմանները, մասնավորապէս՝ այդ իրավունքից ոգավե-
լու տեքրիտորայի սահմանները, պայմանագրի մամանակամի-
ջը, առաջին հրապարակային կատարման իրագործման ժամա-
նակամիջոցը, հեղինակի վարձատրութեան չափը և հրապարակա-
յին կատարումներին (ներկայացումներին, համերգներին) թիվը
պահպանելով այս վորոշման հետագա հղվածներով մասնա-
նշված սահմանափակումները:

32. Բնակատարման պայմանագիրը կարող է կնքվել յե-
րեք տարուց վոշ ավելի ժամանակով՝ հաշված յերկի առաջին
հրապարակային կատարման որից:

33. Տեսլարանային ձեռնարկութունը պարտավոր է՝

ա) յերաժշտական-դրամատիկական (ոպերաներ, ոպերետա-
ներ), խորհագրաֆիկ, ինչպէս նաև կինեմատոգրաֆիկ յերկերի
բնակատարումը իրագործել յերկու տարուց վոշ ուշ:

բ) Զնացած յերկերին—մեկ տարուց վոշ ուշ, հաւված ձե-
ստգիրը հեղինակի կողմից հանձնելու որից:

34. Մեկ բնակատարման պայմանագրով թույլ է տրվում
յերկի հրապարակային կատարումը իրականացնել միայն մեկ
քաղաքի սահմաններում և 150 անգամից վոշ ավելի: Չհրատա-
րակված յերկի բնակատարման մասին մի տեսլարանային ձեռ-
նարկութեան հետ կնքված պայմանագիրը հեղինակին չի զրկում

ժեւայր տեսարանային ձեռնարկութեան հետ նույն յերկի բնականատարման պայմանագիրը կնքելու իրաւունքից, յեթե բնականատարումը իբրեւանացիներու յետարքեր քաղաքներուս:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Այս հոգովածով մատնանշված կատարման առաջնորդուն թվի մէջ չեն մտնում հրապարակային դշխաւոր վարձերը (ռեպուտացիա), աշակես կոշված հասարակական դիտումները, վորոնք տեղի յեն ունենում առանց հաճախորդներից վճար գանձելու:

35. Տեսարանային ձեռնարկութեանը իրաւունք ունի յերկի հրապարակային կատարումը պայմանագրով նախատեսվածից աւելի քիչ անգամ իրաւորձելու, ինչպես նաեւ բոլորովին հանելու ռեպուտացիայ, պահպանելով, սակայն, հեղինակին հոնարար վճարելու կանոնները (հոգ. 38):

36. Երացաւորութեան աշխատութեան 29 հոգ. կանոններից, սցենարիան ձեռք բերողը պարտավոր չի նկարը ցուցադրելու, յեթե պայմանագրով հակառակը չի վորոշված:

Այս վորոշման 31 հոգ. կանոնները, վորոնք վերաբերում են պայմանագրի մէջ հրապարակային կատարումների թիվը մատնանշելուն, ինչպես նաեւ 32, 33 և 34 հոգովածներով վորոշված սահմանափակումները չեն վերաբերում կինեմատոգրաֆիկ յերկերի ցուցադրութեան մասին կնքվող պայմանագրերին:

37. Հեղինակի յերկի հրապարակային կատարման համար նրան հասանելի վարձատրութեան չափը բնականատարման պայմանագրով չի կարող պակաս լինել այն նորմաներից, վորոնք սահմանվում են յերկերի հրապարակային կատարման համար վորոշված կողարներով (հոգ. 8):

38. Եթե բնագրութեանը և հրապարակային կատարումը չի իրականացվում բնականատարման պայմանագրով կամ որեւէ ուղի սահմանված ժամանակամիջոցում, ապա հեղինակի հայտարարութեան համաձայն պայմանագիրը դադարում է, և տեսարանային ձեռնարկութեանը պարտավոր և վճարելու հեղինակին պայմանավորված ամբողջ հոնարարը:

ԵԱՆՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆ — Այն զեպքում, յերբ բնականատարման պայմանագրով նախատեսված և հեղինակին հասանելի հոնարարը հաշվել ըստ ներկայացումների, ապա տեսարանային ձեռնարկութեանը պարտավոր և այս հոգովածի կարգով հեղինակին հոնարար վճարել այն թիվը ներկայացում

ների համար, վորը սահմանվում է Լուսափորության ժողովրդական կան կոմիտեի հրահանգով, վորդես հրապարակային կատարման համար հեղինակին հասանելի համարարի յերաշխափոված միջոցով:

39. Յեթե կրնիմատողրաֆիկ յերկի ցուցադրումը չսկսվի պայմանագրով վորոշված ժամանակի ընթացքում, ապա հեղինակի միակողմ դիմումի հիման վրա պայմանագիրը լուծվում է. իսկ հեղինակն իրավունք ունի առանալու պայմանագրոված միանվագ վարձատրությունը:

40. Յեթե հեղինակը իր դրամական կամ այլ բնույթի դրամային յերկր առիտն է կրնուարտադրական ձևերով յանձնարարի միտնելու համար, ապա աշխատի յերկի ողտազորման իրավունքը չի կարող յերնք տարուց ավելի ժամանակով արժեկ ձևերով յանձնարարությանը:

Վերամշակության դեպքում կրնուարտադրական ձևերով յանձնարարությունը չի կարող ողտազորմով յերկի ֆարուչայի մեջ այնպիսի շեղումներ և փոփոխություններ մտցնել, վորոնց դեմ հեղինակը կուարկի:

41. Կրնուցենարիայի ցուցադրական իրավունքը կրնուարտադրական ձևերով յանձնարարությանը ղիջելուց հետո նրա հեղինակը այլ ցենարիան այլ կրնիմատողրաֆիկ յերկի վերածելու և հրատարակելու իրավունք ունի՝ միայն համապատասխան կրնոմատաղենը պայմանագրով սահմանված ժամանակամիջոցում չուչա տեսնելուց հետո:

42. 29—41 հոդվածներով սահմանված կանոնները պարտադիր են հրատարակված յերկերի բնակատարման համար միայն այն դեպքում, յերր նախատեսված է պայմանագրով: Չհրատարակված յերկերը կարող են կատարման առարկա լինել կուլտուրլուսափորական հիմնարկներում (9 հոգ. 9 կետ) միայն այն ժամանակ, յերր կնքված է բնակատարման պայմանագիր, վորի վրա տարածվում են 29—41 հոդվածների կանոնները:

43. Այս վորոշման 27 և 28 հոդվածներով սահմանված կանոնները պարտադիր են նաև բնակատարողի համար:

44. Տեսլարանային ձևերով յանձնարարությունները բնակատարման պայմանագրից բխող իրավագորությունը կարող են այլ ձևերով յանձնարարությունների փոխանցել միայն հեղինակի զբաղը համաձայնությամբ, իսկ նրա մահվան դեպքում—ժառանգների համաձայնությամբ:

45. Լուսավորւթյան ժողովրդական Կոմիտարիատը Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիատի և Արհեստական Միութեանների Խորհրդի հետ միասին պահանջում են՝

1) հեղինակին հասանելիք հանարարի չափը թե հեղինակի իրավունքը ուրիշին զինչև և թե այդ իրավունքի խախտման գնաքերում:

2. հեղինակին հասանելիք հանարարի չափը յերկի հրապարակային քննակաւարման համար այն գնաքերում, յերբ այդ քննակաւարումը աւելի չե ունիցի առանց հեղինակի համաձայնութեան (հոգ. 8):

3) հեղինակին հասանելիք հանարարի չափն առանց նրա համաձայնութեան Թ հոգ. 3 կետում մատնանշված մատուցման համար, յեթե հեղինակի յերկերից արտատպված կտորները գերազանցում են այդ կետով սահմանված նորմաներից:

4. հեղինակին հասանելի հանարարի չափը նկարչական և յուսանկարչական այն դործերի համար, վորոնք ողորդարծվում են զործարանային, անայնադարձական և արհեստային արդյունաբերութեան ապրանքների համար, յեթե այդ ողորդարծումը կատարվի և առանց հեղինակի համաձայնութեան (ն հոգ. 15 կետ):

5) առանց հեղինակի համաձայնութեան, ստեղծելու Լուսավորութեան ժողովրդական Կոմիտարիատի թույլտվութեամբ պատմական ձեռք գրած-տեղականի կամ կինոսցենարիայի վերածված և ընդհանրապէս, կամ գրամատիկական յերկից կինոսցենարիայի վերածված և ընդհանրապէս (Թ-րդ հոգ. ձևութ.); յեթե կերի հեղինակներին հասանելի հանարարի չափը:

6) սինոսցենարիայի հեղինակներին, կինո ֆիլմերի ցուցադրութեամբ կատարվող յերաժշտական յերկերի հեղինակներին հասանելի հանարարի չափը և վնասման գնաքերը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ. Այս հոդվածի 4 կետում մատնանշված հանարարի չափը սահմանում և Լուսավորութեան ժողովրդական Կոմիտարիատը, համաձայնեցնելով ժողովրդական Տնտեսութեան Խորհրդի հետ:

IV. Հեղինակի իրավունքը հարկադիր կերպով գնելու մասին.

46. Հեղինակի իրավունքը ամեն մի յերկի վերաբերմամբ կարող և մատուցական Կոմիտարների Խորհրդի վորոշմամբ հար-

Ազգիւր կարգով գնմիւ ե պիտուի թշնամ լույս ե ընծայված ՀՍԽՀ սահմաններու, կամ յեթե յերկը գտնվում ե ՀՍԽՀ սահմաններում ձեռագրի, եսկիդի կամ մի այլ որչեպիք ձեռով.

1) յեթե յերկը առաջին անգամ լույս ե ընծայված ՀՍԽՀ սահմաններու, կամ յեթե յերկը գտնվում ե ՀՍԽՀ սահմաններում ձեռագրի, եսկիդի կամ մի այլ որչեպիք ձեռով.

2) յեթե հայ գրողի յերկը լույս ե ընծայի առաջանումնում անկախ այն հանգամանքից, թե ինչ լեզվով ե լույս ածանայի գրողը կիրարկվում են այս վերոգրւան 2 հոդ. կանոնները:

Հեղինակի իրավունքի որչեպիք կազմող յերկի հրատարակութեանը ՀՍԽՀ բացառիկ իրավունքը համաժող կարելի յե վոչ ոյլ կերպ, բայց յեթե հեղինակին հոնարար վճարելով, վորի շափը վորոշում ե Հուսովորութեան Ժողովրդական հովսարխաւը, համաձայնեցնելով Թիւանոնների Ժողովրդական հովսարխաւի հետ:

47. Զանազան յերկերի հայերեն թարգմանութեանները հրատարակութեան, վերահրատարակութեան ե հրապարակային կատարման իրավունքը կարող ե Ժողովրդական հովսարխաւի Թորհրդի վորոշմամբ պետութեան մեւ աշխարհ համարվել:

V. Հեղինակի իրավունքի պաշտպանութեանը.

48. Հեղինակի իրավունքի խախտումով պատճառած վնասները հատուցվում են Քաղաքացիական Որենսդրոցի 3-րդ գլխի կանոնների համաձայն, սակայն հեղինակը իրավունք ունի իր կրած վնասների հատուցման փոխարեն պահանջելու, վորպիսկի նրան հոնարար վճարվի այս վորոշման 45 հոդ. սահմանված կարգով վորոշվող կողարներով: Մասնավորապես, այդ իրավունքը պատկանում ե հեղինակին նաեւ այն դեպքերում, յերբ հեղինակի իրավունքի խախտումից նրա կրած վնասները չեն կարող հիմնավորվել:

49. Հեղինակի իրավունքը պաշտպանվում ե նաեւ այն դեպքերում, յերբ իրավունքի խախտման հետ վորոշակի նյութական շահեր չեն կապված:

Բացի վնասների հատուցումից, հեղինակը իրավունք ունի պահանջելու, վորպիսկի կատարվեն աջակիսի գործողութեաններ, վորոնք անհրաժեշտ են հեղինակի խախտված իրավունքները քաղաքանելու համար:

50. Իր բացառիկ իրավունքի ամբողջական կամ մասնակի տարման համար հեղինակին ե նրա ժառանգներին հասանելի

վարձատրության վերաբերյալ պահանջները բավարարման հերթի տեսակետից համարելիքն էն աշխատավարձի վերաբերյալ պահանջներին (Քաղ. Որ. 101 ա հոդ.):

51. Իր յերկր ստանելու կամ հեղինակի իրավունքի խախտման համար հեղինակին հատանելի վարձատրության վրա զանազան դարձնելու կարող հավատարեցվում և աշխատավարձի գանձման կարգին (Քաղ. Դատ. Որ. 289 հոդ. և ծանոթ.):

52. Հեղինակի իրավունքի վրա հեղինակի պարտադիր զոգմից չի կարգի գանձում դարձվելու Գանձույթ կարգի չի դարձնել այն յեկամաների վրա, զոր հեղինակը ստանում և իր իրավունքի իրականացումից (Քաղ. Դատ. Որ. 271-ա հոդ.):

53. Գրական, յերաժշտական և գեղարվեստական կամ գիտական այլ յերկերն ու գործերը, հեղինակի իրավունքի վերաբերյալ որոշելի խախտմամբ, ինքնաշխույժ սպառազորմելու համար հանցավորները յենթադրվում են քրեական պատասխանատվության (Քր. Որ. 208 հոդ.):

VI. Հեղինակի իրավունքի պաշտպանումը.

54. Հեղինակի մահից հետո բառ որքանի կամ կտակի ժառանգներ չլինելու դեպքում հեղինակի իրավունքը պաշտպանում և (Քաղ. Որ. 416 և 418 հոդվածներ):

55. Այն յերկերը, զորոնց վերաբերմամբ հեղինակի իրավունքի ժամանակամիջոցները լրացել են, րացի տնտեսական անվականութունը համարվածների (46 և 47 հոդվածներ), կարող են վերաբաղվել, հրատարակվել, տարածվել և կատարվել առանց այն սահմանափակումների, զորոնք այս հոդվածով սահմանված են զորեն մեկի հեղինակի իրավունքի որակալը նազույց յերկերի համար:

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Նախագահ՝ Մ. ԿԱՆԻՍԷՆ

Ժողովրդական Կոմիտեների Պարզիկի Նախագահի

Տեղակալ՝ Թ. ՄԱՆԳԱԼԻԱՆԸ

Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի Քաղաքացի Գ. ՄԱԼԿԵՅԱՆԸ
Յերևան

(Որենք. և Կարգ. Ժող. 1936 թ. Ա 2, հոդ. 35):

Յ Ա Ն Կ

62

Ա - ա չ ա ր ա ն	3- 5
Հնդկնակի իրավունքի պատմությունը հԱՀՄ-ում	5- 6
Հնդկնակի իրավունքի սրբիկությունը	7- 10
Հնդկնակի իրավունքի առարկայի	10-13
Հնդկնակի իրավունքի ծայրամասեր, անցումը և դադարումը	13-14
ա) Հրատարակչական պայմանագիր	14-15
բ) Բեժակատարման պայմանագիր	20-26
գ) ժառանգումը	26-28
դ) Հնդկնակի իրավունքի մասնակցությունը	28
յե) Հնդկնակի իրավունքի դադարումը	29-30
Հնդկնակի իրավունքի դատական պաշտպանությունը	30-34

Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Մ

ա) հԱՀՄ 494 և 495 գործումը—Հնդկնակի իրավունքի հիմունքները նոր խմբագրությամբ կլորացված դեկա մասին	37-46
բ) ՀԱՀՄ 494 և 495 գործումը Հնդկնակի իրավունքի կանոնագրությամբ հաստատելու մասին	47-63

А. 1985г.
 Акт № 173
 Вклад А. _____

ԳԱՍ Հիմնադրար Գիտ. Գրադ.

220035570

13 (31к) 22
Գինը 1 ռ. 50 Կ.

Цена 1 р. 50 к.

A 35570

А. Е с а я н

„АВТОРСКОЕ ПРАВО“

С приложением текста закона
об авторском праве

Издание Наркомюста С. С. Р. А.
Эривань 1935 г.